

KALAUZ A MAGYAR NEMZETI MUZEUM

ÉREM- ÉS RÉGISÉGTÁRÁBAN.

TIZENHARMADIK KIADÁS.

Az osztály a közönség ingyenes használatára nyitva áll kedden, pénteken 9—2-ig és minden vasárnapon 9—12-ig.

Egy koronás belépti díj fizetése mellett minden többi hétköznap 10—1-ig.

BUDAPEST.

1905.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ELŐSZÓ.

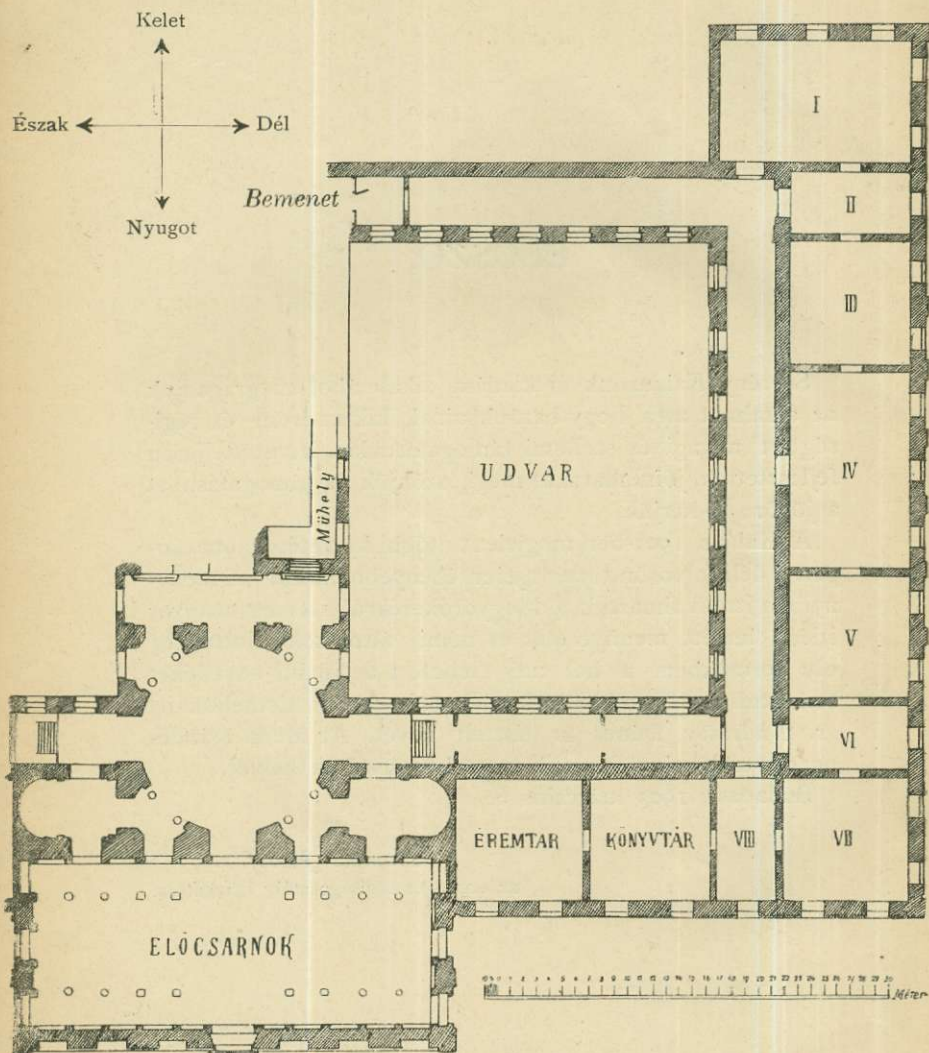
Szerény Kalauzunk új kiadása alkalmából megragadjuk az alkalmat arra, hogy hazánkfiainak, kik az érem- és régiségtárt anyagi és szellemi támogatásukkal szeretetteljesen fejlesztették, jóindulatukat megköszönjük és támogatásukat a jövőre is kérjük.

A Kalauz 1902-ben megjelent utóbbi közzététele óta csupán a déli folyosón történt jelentékenyebb változás, a meny-nyiben itt alkalmaztuk a Mogyorókerékről szerzett magyar izlésű festett mennyezetet és némi változások állottak be oly termekben, a hol még lehetett az újabb növedéket beiktatni. A legutóbbi évek adakozói sorából kiemeljük itt gr. Andrássy Dénes úr tisztelt nevét. Az általa ajándé-
dozott emlékek a hetedik teremben nyertek helyet.

Budapest, 1905 márczius 6.

Hampel József,

az érem- és régiségosztály igazgatója.

Az érem- és régiségosztály helyiségei a muzeumi épület első emeletén.

A keleti és déli folyosón elhelyezett régiségek rövid felsorolását lásd a 41—44. lapokon; terjedelmesebb ismertetést nyújt róluk Nagy Géza «Tájékoztató a régiségtárban» című füzet.

ELSŐ TEREM.

Őskori gyűjtemény.

Hazánk őslakóinak műveltségéről nem tudunk egyebet, mint a mit hátramaradt eszközeik, fegyvereik és ékítményeik róluk hirdetnek. Azért bírnak ez emlékek reánk, késő utódokra, nagy fontossággal és azért kívánatos, hogy mennél nagyobb számmal gyűjtsük. Lelőhelyük mezők és földek, hol szántás és egyéb földmunkálatok alkalmával kerülnek elé, magaslatok teteje vagy oldala, hol őket erősebb esők felszínre hozzák. Legsűrűbben őstelepeken vagy temetkezési helyeken szokták találni. A kőszerszámok «lapos ménykök», «isten nyila» stb. néven régi idők óta szerepelnek mint kuruzsló szerek. Hajdani rendeltetésüket csak néhány évtized óta kezdték megérteni, a mióta hazánkban Jankovich Miklós, Kubinyi Ferencz, Érdy (Luczenbacher) János, Kiss Ferencz, Rómer Flóris és mások rólok értekeztek. Ők vetették meg a XIX. század harminczas éveiben e gyűjtemény alapját. Rómer F. e kezdeményeket tovább fejlesztette, országszerte indítá meg a gyűjtési kedvet és leginkább az ő buzgóságának köszönhető, hogy gyűjteményünk már az ő korában a hasonnemű európai gyűjtemények között kitűnő helyet foglalt el.

A muzeumban összegyűjtött őskori kő-, csont- és agyag-régiségek száma 15,000 darabnál többre megyen; a bronz- és réztárgyak száma túlhaladja a 6000 darabot; arany- és ezüstitárgy van több mint 700 darab.

A) Ajtó melletti szekrény. Kőkori eszközök Francia-, Németországból és Belgiumból, összehasonlításul a hazai kőkori leletekkel.

I. tábla. *Szerszámok obszidiánból és tűzkőből az ország

* Csillaggal jelöljük Kalauzunkban azon tárgyakat, melyeket látogatóink különös figyelmébe ajánlunk.

különféle vidékeiről. Legsűrűbben Tokaj vidékén lették. A legnagyobb obszidián-mag (262), melyről a pengéket lepattogtatták, Mező-Kövesdről származik. A tömérdék pengécske és nyílcsúcs (1—226) mind egy helyről való; Széll Farkas ur gyűjtötte és ajándékozta a n. muzeumnak.

II. Csonteszközök az ország különféle őstelepeiről. Többnyire szarvas (*cervus elaphus*) agancsából és bordáiból, használat nyomaival; az átfurt agancsrészek (79—82 stb.) baltakül szolgáltak; (43, 83, 84) korcsolyakül vagy hálósúlyok gyanánt használt állati szárcsontok.

III. Lapos kővésők és kőkalapácsok különféle vidékekről.

IV. Kővésők az ország különféle helyeiről. A hosszú hegyes idomot (42—49) eddig leginkább magyar földön lették.

V. Átfurt kőbalták, kőbuzogányok némelykor fűrási kísérletekkel, csüngő kőékszerek, különféle hazai helyekről.

VI. Átfurt kőkalapácsok és kőbalták különféle hazai vidékekről. Némelyek csinos idomuk által tűnnek ki, legcsinosabb a dabi serpentin kalapács (63). A táblák előtti téren néhány dugasz idomú kő, mely szerszámok átlukasztása után fönmaradt.

VII—X. *A szíhalmi őstelepről (Borsod megye). Ipolyi Arnold és a magy. tud. akadémia régészeti bizottságának ajándéka. Őskori csont-, kő- és agyagtárgyak rétegenként kerültek elő, vegyest hamuval és tűzpadokkal. Legérdekesebbek: némely aranyékszer (X. 10—13), obszidián kőmagok és pengék (X. 73—79) és a kezdetleges plasztikai kísérletek, ismeretlen rendeltetésű apró állati idomok (85—100), minők Pilinben és Tószegen is előkerültek.

A X. tábla előtti téren kitárt tárgyak a szíhalmi telep környékéről valók, nem magából a halomból.

XI. Bronzkori török az ország különféle vidékeiről.

XII. *Kardok. A penge némelykor nádlevél idomú (2—7), másoknál liliumlevél formáját veszi föl (8—23), az utóbbiak hazánkban leggyakoribbak. Más ismertető jelök még a markolat végén álló csésze (17—23). A markolat, néha a penge is igen finom vonalas díszítményekkel van ékítve, legszebbek 22, 23.

XIII. Lándzsacsúcsok. XIV. Csákányok és fokosok. XV. 24, 25. *Diadémák. — Mellkorongok, bronzból.

XVI. Perimés és szárnyas vésők, az ország különböző vidékeiről.

B) Falmelletti szekrényben. Újabb kőkorszaki eszközök Dániából.

C) Ablakmelletti tárlóban. Csiszolt kőszerszámok a dunántúli vidékről. Többnyire Ebenhöch F. kanonok gyűjtéséből.

XVII. Szárnyas vésők, bronzból.

XVIII. Tömörvésők, űrvésők, homoru vésők, tokos kalapácsok, bronzból. XIX. Tokos és füles vésők, bronzból. XX. Tokos és füles vésők, bronzból. XXI. Kések és sarlók, bronzból. XXII. Sarlók, bronzból.

D) Ablakmelletti tárlóban. Csiszolt kőszerszámok a dunántúli vidékről.

XXIII., XXIV., XXV. Kéz- és lábperczek, nyakperczek és gyűrűk.

XXVI. Fibulák (ruhakapcsok), legszebb a 27. számú, fejedelmi kincsből való ; találták Árva megyében.

XXVII. Gombostűk. XXVIII. némelyek feltűnő nagyok, 60—70 cm. hosszúak.

E) Ablakmelletti tárlóban. A bodrog-keresztúri bronzkori öntőműhely maradványai.

F) Sarokszekrényben. A tiszazúgi rég. társulat gyűjteménye. Többnyire Tisza-Ughon és környékén b. Fechtig Imre, Széll Farkas és Kovács Albert urak vezetése alatt rendezett ásatásokból. Kő- és csonteszközök, valamint agyagtárgyak az őskorból.

G) Ablakmelletti tárlóban. A domahidai (Szatmár m.) bronzkori öntőműhely maradványai.

XXIX. Övek bronzlemezből. — XXX. Csüngő díszek és egyéb dísztagok, bronzból.

XXXI. Lószerszám részei, lósallangok, kocsirészek, bronzból. XXXII. Korongidomú bronztekercsek (kézvédők ?) ; mellvédők (?).

XXXIII. Hengeridomú bronztekercsek (karvédők ?).

XXXIV. Ruha-sallangok bronzból.

***H)** Ablakmelletti tárlóban. Bronzkori öntőminták ; bronzrögök, kalácsok, pálczák ; félig kész vagy hiányosan öntött tárgyak, az ország különféle vidékeiről.

XXXV. Stomfai lelet. — XXXVI. A stomfai öntőműhely maradványai (Pozsony megye). — XXXVII. A kis-terennei őskori telepről (Nógrád m.).

XXXVIII. 1—15. Kis-terennei telep (Nógrád m.). 10—19. Madácskai lelet (Nógrád m.). 20—25., 29—35. Kis-terennei telep (Nógrád m.). 26—28. Sziráki lelet (Nógrád m.).

XXXIX. Komjátnai lelet (Liptó m.). — XL. 1—19. Szébeszlői lelet (Turóc m.). 20—28. Német-lipcei lelet (Liptó

megye). 29—32. Liptó-szent-iváni lelet (Liptó m.). 33—35. Andrásfalvi lelet (Liptó m.).

XLII. Rimaszombati lelet (Gömör m.).

XLIII. 1—5. Nyitravidéki lelet (Nyitra m.). 6—9. Znióváráljai lelet. 10—12. Ovcarsztkői lelet (Trencsén m.). 13—14. Borovóhegyi lelet, Zólyom város és Szliacs közt (Zólyom m.). 15—22. Királyházi lelet (Hont m.). 23—64. A sajó-gömöri öntőműhely maradványai (Gömör m.).

XLIV. 1—3. Polányi lelet (Borsod m.). 4. Lelhely: Felső-Tárkány (Borsod m.). 5—13. Botai lelet (Borsod m.). 14—15. Borsod megyéből. 16. A muhipusztai telepről (Borsod m.). 17—19. A hatvani telepről (Heves m.). 20. Lelhely: Gyöngyös (Heves m.). 21—30. A kürthi öntőműhely maradványai (Komárom m.). 31—61. Az abaújszántói telepről (Abaúj m.). 52—54. Cserépfalvi lelet (Borsod m.).

XLV. 1—37. A felső-dobszai öntőműhely maradványai (Abaúj m.). 38—47. A muzsaji öntőműhely maradványai (Bereg m.). 48—49. Bereg m.; taláztatott Komlóssy László szolgabíró kertjében. 50—54. Szabolcs, aj. br. Vécsey Miklós.

XLVI. 1—16. A bakony-somhegyi öntőműhely maradványai. Százhalomban (Veszprém m.). 17—23. Bodajki lelet (Fehér m.). 24. Lelhely: Baracs (Fehér m.). 25—26. Gyirmóthi lelet (Győr m.). 27—33. Koronczói lelet (Győr m.). 34. Lelhely: Somhegy (Veszprém m.). 36. Bakony-tamási lelet (Veszprém m.). 35., 37—39. Téthi lelet (Győr m.). 40—41. Csécsényi lelet (Győr m.). 42—43. Ménfői lelet (Győr m.). 44—49. Koronczói lelet (Győr m.). 50—51. Pécsi lelet (Baranya m.). 52—54. Szentendrei lelet (Pest m.). 55—56. 84—86. Dunántuli vidék. 57—83. Korosi lelet (Baranya m.).

XLVII. Az aszódvidéki telepről (Pest m.).

XLVIII. 1—13. A kis-ürögdí telepről (Bihar m.). Ifj. Bölönyi Sándor ajándéka. 14. A hatvani telepről (Heves m.). 15—19. Szentesi lelet (Csongrád m.). 20—30. Alsó-némedi-i lelet (Pest m.). — XLIX. 1—14. Szent-Lászlói lelet (Pest megye). 15—25. Szentkirályi lelet (Pest m.). — XLIX—L. Tamásfalvi lelet (Torontál m.).

LI. 1—4. Nagyszabolcsi lelet (Szabolcs m.). 3—6. Lelhely: Nagy-Váradi (Bihar m.). 7—13. Tatár-Szent-György (Pest m.). 14—19. Poroszlói lelet (Hajdu m.). 20. Varsány (Jász-Kún-Szolnok megye). 21—22. Szamos folyó Szathmárhoz közel (Szathmár m.). 23. Messzelátó csárda közelében (Szathmár m.). 24—26. Szamos folyó medrében (Szathmár m.). 27. Kraszna folyó medrében. 28. Erdély. 29—41. A vadászi öntőműhely

maradványai (Arad m.). 42. Lehel: Iloba (Szatmár megye).

LII. 1—81. Magyar-csaholyi lelet (Szilágy m.). 82—85. Kudui lelet (Szolnok-Doboka m.). Torma Károly ajándéka. 86—88. Szokoli lelet (Kolos m.). 89—90. Gyulafehérvári lelet (Alsó-Fehér m.). LIII—LIV. *A szent-erzsébeti öntőműhely maradványai (Szeben m.).

J) Közép szekrény. A szent-erzsébeti öntőműhely maradványai (Szeben m.). — Surányi lelet (Bereg m.). Uray Gyula ajándéka. — Rákospalotai lelet. — Pálóczi lelet. Gr. Hadik-Barkóczy grófné ajándéka. — Csabapusztai lelet. Gróf Welsersheimb Zeno ajándéka. — Felső-baloghi lelet. Herczeg Coburg Fülöd ajándéka. — Podheringi kardok (Bereg m.). Gróf Schönborn Ervin aj. — Bronzfegyverek, szerszámok és ékszerek az ország különböző vidékeiről.

(K) Szerszámok tiszta rézből, az ország különböző vidékeiről. — 123 rézkarika magyarhoni leletből, aj. Delhaes István.

L) Bronzkori leletek az ország különböző vidékeiről: Szendrő-Ládról (Borsod m.); Torvajról (Somogy m.); Dicső-Szent-Mártonról (Kis-Küküllő m.); Pölöskéről (Zala m.); Kurdról (Tolna m.); Abáról (Szabolcs m.); Felső-Boldádról (Szatmár m.) és Olcsváról (Szatmár m.).

M) A felső osztályban *őskori aranyékszerek, az ország különböző vidékeiről. — Az alsó polczokon bronzleletek: Domanizsról gr. Erdődy Imre és neje szül. gr. Migazzi Irma aj.; Uj-Szőnyről (Komárom m.); Gyermelről (Komárom m.), Bozsókról (Baranya m.), aj. Schapring Zsigmond; Német-Bogsánról (Krassó m.); F.-Abonyból (Heves m.), Tisza-Szt-Imréről (Heves m.).

N) Őskori rézvések, csákányok, ékszerek Magyarországból. Az alsó táblán összehasonlítással hét nagy rézvéso Indiából (Hindostan, Balaghai) ajándékozta Henry P. Le Mesurier Bombayban.

O) Kőkori és bronzkori leletek Tököllyről (Csepel sziget). — Őskori régiségek Kis-Kőrösről (Pest m.), Sarkadról (Bihar m.) stb. — Őskori rézserszámok az ország különböző helyeiről.

P) Őskori bronzlelet Pécskáról (Arad m.). — Őskori régiségek Sarkadról (Bihar m.).

Q) Emberi csontváz a kőorból a vele talált kőszerszámokkal és ékességekkel olyan állapotban, a hogy Wosinsky Mór a lengyeli őstemetőben (Tolna m.) kiást; gr. Apponyi Sándor s a találó ajándéka.

R) A szekrény legnagyobb részét a tiszamenti tószegi őskori telepről származó kő- és csont régiségek, cserépedények és egyéb maradványok foglalják el; a legtöbb a kőkorból való, némelyek későbbi időszakokból. A legérdekesebbek Márton Lajos, báró Harkányi Frigyes, Neppel Ferencz földbirtokosok ajándékai.

S) Régiségek Bökény-Mindszentről (Csongrád m.), Szelevényről (Jász-Nagy-Kun-Szolnok m.) s egyéb alföldi helyekről.

T) *Szebeszlói (Turóc m.) bronzlelet: karvédők, tekerces mellű, diadéma, karikás lánczok; b. Révay Ferencz ajándéka. — Trébelt bronzedények a bronzkor végéről különböző vidékekről. — *Bronzsisak, lelhelye Turóc m., b. Révay Ferencz ajándéka. — *Hajdu-böszörményi bronzlelet; kardok, sisak, edények; nagy része Pápai Imre és Gál Imre ajándéka. *A középső polczon*: Kezdetleges emberi és állati alakok bronzból.

U) Szentes vidéki régiségek az őskorból; többnyire Farkas Sándor ajándéka.

V) Szelevény és Csépa vidékéről való régiségek, a kőkortól a népvándorlási korig terjedő időszakból; a tiszazúgi régészeti társulat örök letéte. E gyűjtemény többi része F) sarokszekrényben.

X) *Tizenkét sodronyos, hengeridomú bronzedény, a szekrény tetején álló nagy bronzvederrel együtt a Sió folyó partja alatt találták Kurdon; megmentette Wosinszky Mór, ajándékozta gr. Apponyi Sándor. Két őskori kocsikerék, bronzból, a fabéllés modern kiegészítés, lelőhelyük Árok-alja (Doboka m.), gr. Eszterházy Mihály, Lajos és László ajándéka.

Y) Pilini (Nógrád m.) és magyarádi (Hont m.) régiségek b. Nyáry Jenő gyűjteményéből.

Z) Ideiglenesen áll itt egy sírlelet Törtelről (Pest m.) a honfoglalási korból.

A szekrények tetején. Cserépedények többnyire őskori urnatemetőkből; legjelentékenyebb a dunakeszii urnatemető.

A szekrények alsó tárlóiban őskori telepekről és temetőkből származó régiségek: nevezetesen Peregről (Pest m.), Gombáról (Pest m.), Szihalomról (Heves m.), a Muhi pusztáról (Borsod m.), Tisza-Igarról (Heves m.), Hatvanról, Varsányról és Kis-Terennéről (Nógrád m.), Pécs és Aszód vidékéről.

MÁSODIK TEREM.

Bronz- és vaskori régiségek.

Az ablakmélyedésben. Bronzleletek Felső-Dobsza vidéké-ről (Abauj m.).

1. fali szekrény. A felső táblákon bronzleletek az ország különböző vidékeiről.

2. fali szekrény. A felső táblákon bronzrégiségek az őskorból, különféle helyekről.

A *tárlóban*: bronzbuzogányok, melyeknek némelyei az őskorból származhatnak; bronz nyilcsúcsok és balták.

3. fali szekrény. Bronzkori régiségek az ország különböző vidékeiről. A *tárlóban*: gipszmásolatok külföldön levő hazai bronzleletekről.

4. fali szekrény. Bronzkori leletek különféle hazai vidékekről. A *tárlóban*: tengeri kagylók, kagyló- és üveggyöngyök, legtöbbnyire őskori leletekből.

5. fali szekrény. Őskori bronzleletek a haza különböző vidékeiről: Herczeghalomról (Fejér m.), özv. Metternich hgné ajándéka; Feketetótíró stb. A *tárlóban*: bronz-kalácsok, karikák, sodronyos tekercsek őskori leletekből.

6. fali szekrény és *tálró*. Őskori bronzleletek az ország különböző részéből: Velem-Szent-Vidről (Vas m.), Aranyosról (Borsod m.) stb.

7. fali szekrény. Vaskori temetőből származó régiségek, lelhelyük a Bodrog-Latorcza közön elterülő szentmáriai erdőrészen levő püspöki birtok: Bubics Zsigmond kassai püspök ajándéka. A *tárlóban*: nagy ezüstlemez, szekér díszítésére szolgált (?).

8. fali szekrény. Vaskori régiségek: Tolna megyéből; Pilin vidékéről (Nógrád m.); Imelyről (Hont m.) és Per-kátáról (Fejér m.), ez utóbbi gr. Győry Teréz ajándéka.

A *tárlóban*: *A hallstatti híres vaskori temetőből való régiségek, b. Prokesch-Osten aj.

9. szekrény. *A vaskor kezdetéről való fegyverek és ékszer-ek, legtöbb bronzból. *Remekművű aranygombok, sodronyos díszítéssel és emberi arcokat példázó dombormű-

vekkal. *Aranykarperecz s egyéb aranyékszerek a vaskorból. A szekrény alján sok borostyán-gyöngy Regölyről (Tolna m.)

10. szekrény. *Aranyrégiségek a vaskorból, többnyire a Kr. előtti évezredből: 1. Szent-annai kincs. (Arad m.) 2. Szarvasszói lelet (Mármaros m.). 3. Bütykös aranykoron-
gok. 4. és 5. Aranyékszerek különböző vidékekről. 6—10. Fokorú aranykincs. 11. Karpereczek Izsáról és Hajdú-Szoboszlóról. 12. Karpereczek, egy anarcsi példány Vécsey József báró ajándéka. 13—14. Somogyomi kincs. 15. *Nagy nyakgyűrű Rakamazról (Szabolcs m.). 16. Különböző bel-
földi leletekből eredő gyűrűk és karikák.

A szekrény aljában bronzlánczok s egyéb vaskori ék-
szerek.

11. szekrény. Bronzkori leletek az ország különféle he-
lyeiről.

12. szekrény. Vaskori régiségek.

13. számú állványon. *Nagy bronzüst, lelték a törteli
pusztán (Pest m.) Turzó Ignác aj. **14. sz.** Kisebb bronz-
üst a Kaposvölgyből (Tolna m.).

A *fali szekrények* tetején cserépedények az ország külön-
böző vidékeiről.

HARMADIK TEREM.

*Antik korbeli emlékek. — Maradványok a
régibb középkorból.*

A rómaiak körülbelül négyszáz évig laktak a dunántúli
vidéken, mintegy másfél századig birták a királyhágóntúli
részeket és magas műveltségük sok maradványát hagyták
reánk. Római régiségeinket többnyire pannoniai városok
vidékéről nyertük, a legtöbbet Ó-Buda (Aquincum), Szom-
bathely (Sabaria), Ó-Szőny (Bregetio) és Sziszek (Siscia)
vidékéről.

Vannak köztük művészi értékű emlékek (p. o. a polgárdi
háromláb, az egyedi ibrik), jó bronzszobrocskák, van gazdag
üveggyűjtemény, borostyánkő tárgyak gazdag sora, tetemes
fibulagyűjtemény, viaszos és bronzokmányok jelentékeny

száma és tekintélyes sorozat mindenféle római agyagkészítményekből. Ezeket jó részben a harmadik szobában helyeztük el. Van azonban sok római emlékkő, sírtábla, sarkophág, áldozati oltár, mérföldmutató, bélyeges téglák stb., melyeket jelentékeny súlyuk és térfogatuk miatt részben a múzeumi előcsarnokban, részben a múzeum földszintjén állítottunk fel. Ez a fölírtos emlékgűjtemény az Alpesen innen a legkiválóbb és leggazdagabb gűjtemények közé tartozik, darabszáma megközelíti a nyolczszázatot. — A classikus műveltségre valló készítmények mellett nem csekély számmal vannak a rómaiak idejéből belföldi gyártmányaink, melyek jellemző fényt derítenek a belföldi barbárok: celták, germánok, illyrek és dákok izlésére. Ilyenek vannak a fém-, cserép- és kőtárgyak között, de legjellemzőbbek azok az érdekes sírleleteink, melyekben előkelő belföldi barbároknak kocsistól, lovastól történt temetkezésének maradtak meg emlékeik.

1. szekrény. 1—14. Római bronzedények. — 15. Díszes bronzmécses két szájjal, markolata kosfejjel végződik. — 16—18. Bronzkezek. — 19. Votivkéz három fölemelt ujjal. — 20 Votivkéz symbolumokkal. — 21. Ezüstkéz. — 22. Bronzkorsocska. — 23. Bronzedényke niello-diszítványokkal. — 24 Ökörfőt példázó bronzmécses. — 25. Bronzsúly nőidomában EÖVETAS fölírtattal. — 26. Venus szobra, Baranyából. — 27. Apollo. — 28. Vulcanus.

Közép tárló. Két római ékszerszekrény fából, bronzból trébelt domborművekkel. 29. Felcsuthról. 30. Pécsről (a iv. századból Kr. után).

Alsó tárló. 31—54. Abrudbányáról; elhagyott római bányából: női konty, agyagmécses, faedény. — 35—40. Bronzedények.

2. szekrény. *Felső tárló.* Lapos csésze. — Kocsi bronzrészei. — Két edénymarkolat bronzból.

A polczokon. Római bronzszobrocskák többnyire belföldi lelhelyekről: 1—4. Jupiter, 5. Neptunus, 6—8. Juno, 9—12. Minerva, 13. Apollo, 14—15. Sol, 16—21. Mars, 22—25. Venus.

Közép tárló. Vallási emlékek Pannoniából. Két háromszögű bronzlemez Jupiter Dolichenus domborműves ábrázolásával. Victoria szobrocska, a lemezek csúcsáról, találtak Kömlődön (Tolna m.). — Domborműves táblácskák lovasistenségek tiszteletére. — Egy bronzlemez Hippona istennő tiszteletére. — Mithrasra vonatkozó domborművek.

Alsó tárló. Mithras tiszteletére készült domborműves kő-táblácskák pannoniai városok tájékáról.

3. szekrény. *Felső tárló.* Nyolcz tányér, csésze és tál, nyolcz merítő kanál bronzból.

A *polczokon.* 1—16. Venus-szobrocskák, nagyobbbrészt barbár művek. — 17—41. Mercurius. — 42—43. Victoria. — 44—57. Egyes erények személyesítései.

A *tárlóban.* *Római katonai elbocsájtó okmányok, melyeknek erejénél fogva hús, illetőleg huszonötévi szolgálat után a kiszolgált római katona római polgárjogot és törvényes házasságra engedélyt kapott.

Alsó tárló. Római kori bronzedények, barbár készítmények (fejérmegyei lelet); óriási bronz-ló lábából való csonka töredék.

4. szekrény. *Felső tárló.* Edényfülek, markolatok; Krisztus-monogrammal ellátott két bronzemlék.

A *polczokon.* Római bronzszobrocskák. 1—12. Hercules, 13—14. Bacchus, 15—20. Házi istenek (lares), 21—23. Fortuna, 24. Salus, 25—33. Amor.

Közép tárló. Római ékszerek, többnyire aranyból: lánczok, csatok, függők, fibulák, apró bullák, csüngők. — Sírlelet Posareváczról: Antik láncz, gyűrű és függő, gr. Zichy Jenő ajándéka. — Csepini aranyszalagok. — Sírlelet a budai Drasche-féle téglavetőből. Drasche úr ajándéka (a lelet többi részét lásd a 17. szekrény aljában).

Alsó tárló. Díszes antik bronzedények, Delhaes István ajándéka.

5. szekrény. *Felső tárló.* Vaslánczok, ollók vasból, római ekevasak.

A *polczokon.* Bronzszobrocskák, többnyire rómaiak.

Közép tárló. Római bélyegzők a tulajdonosok nevével; föliratos táblácskák, bronzból; bronzmécsesek, némelyik lánczos; *emberfejű mécses Bregetióból.

Alsó tárló. Hét lépcsőfokon. Római agyagmécsesek egy, két vagy három orral, a felső lapot néha dombormű ékíti, alul rendszerint a gyáros bélyege; mécsesek készítésére szolgáló agyagminták.

6. szekrény. *Felső tárló.* Római sarlók, vésők, balták, vasból. Római vaskések. Bronzfibulák, bronztűk, vaskard, vaslándza, tör, vaspilum, két paizsdudor.

Közép tárló. Római kulcsok, lakatok.

Alsó tárló. Nyolcz polczon római cserépmécsesek, különböző gyárakból. Mécsesek mintái.

7. szekrény. *Felső tárló.* A) táblán: Szobb-ipolyparti lelet. B) táblán: Vaskuti lelet. C) táblán: Búbos barbár fibulák ezüsből. *Pátkai fibulák, az egyik dr. Pauer János püspök ajándéka. Hasonló fibulák. Veprovai lelet. D) táblán: Cserbelyi lelet. Ezüst nyakgyűrűk és karpereczek.

Közép tárló. Római kori fibulák, többnyire bronzból.

Alsó tárló. Két polczon pompeji tárgyak: bronz, vas, cserép, üvegtárgyak, érmek. Ajándékba hozta Pompejiből 1858-ban Albrecht főherczeg.

8. szekrény. *Felső tárló.* Vasszőgek, vasnyílcsúcsok, ló-zablák, kulcsok, karikák, 3 fibula vasból. Kard, lándzsacsúcs, kés, véső, kalapács. Alcsuthi lelet, József főherczeg ajándéka. Bronzfibula. Római kori kocsik bronzkészletei.

Közép tárló. Római bronzfibulák (Ruhakapcsok).

Alsó tárló. Két polczon festett edények, terracották, szob. rocskák Etruriából és Alsó-Olaszországból. Id. Kubinyi F. ajándéka.

9. szekrény. *Felső tárló.* A sár-szent-miklósi sírlelet (Fejér m.): római kori kocsik részletei, bronzedények stb. Ifj. gróf Zichy Nándor ajándéka.

Közép tárló. Római bronztükrök, ezüstkorong; karpereczek aranyból, ezüsből, bronzból.

Alsó tárló. Cserépedények a pátkai urnatemetőből (Fejér megye). Kégl György ajándéka, benszülött pannoniai lakók készítményei.

10. szekrény. *Nagylooki (Fejér m.) sírlelet: római kori kocsi és lószerszám részletei, bronzedények, id. gróf Zichy János ajándéka.

Közép tárló. Római bronzfuvalák. — Bronzszekevényke töredékei. — Festékszekevényke, festőtáblával, kék és vörös festékek s a hozzávaló dörzsölő kövek. — Római tűk, csipetők, kanalak.

Alsó tárló. Kálózi sírlelet (Fejér m.) római kori kocsi, bronzedények, stb. Urnák Alcsuthról, József cs. és kir. főherczeg ajándéka.

11. szekrény. *Tétényi sírlelet: római kori kétkerekű kocsi és lószerszám részletei, tábori székek vasból, bronzedények stb.

Közép tárló. Római csontkészítmények: tűk, fésűk, kockák, gombok.

Alsó tárló. Cserépedények a római s a régibb középkorból.

12. szekrény. Római kori négykerekű kocsi részletei,

sírleletből a somodori pusztáról (Komárom m.), hg. Metternich Rikárdné, szül. gróf Sándor Paulina ajándéka.

Közép tárló. Apró római edénykék, kulcsok, phallusok, domborműves korongocskák (phaleræ). — Római kori zománczos ékszerek.

Alsó tárló. Két polczon római cserépedények a dunántúli vidékről.

13. szekrény. *Felső tárló.* Hat polczon római kori cserépedények, belföldi készítmények.

Közép tárló. Sírleletek a vizesdai pusztáról (Torontál m.) San Marco hercegné ajándéka.

Alsó tárló. Ó-szőnyi csontfaragványok és kőből faragott bálványidomok. — Római cserépedények.

14. szekrény. *Felső tárló.* Öt polczon. Római mázas edények pannoniái lelhelyekről. Arretiumi edények, lelték Pannoniában.

Közép tárló. *Ókori aranyékszerek különböző vidékekről.

Alsó tárló. Felső polczon: Arretiumi edények. Alsó polczon: arretiumi áru belföldi utánzása.

15. szekrény. *Felső tárló.* Római üvegedények, dunántúli leletek, többnyire Sabariából; egyiknek az alján a gyáros neve.

Közép tárló. *Borostyánkő-tárgyak, gyűrűk, gyöngyök, emberi s állati alakok Sabariából.

Alsó tárló. Római kori apróbb bronzkészítmények, csattok s egyéb ékszerek.

16. szekrény. *Felső tárló.* Római üvegedények.

Közép tárló. *Krasznán (Erdély) lelt aranyrudak a siriumi pénzverdéből. — Római arany- és ezüstékszerek. —

*Római sírból származó aranszövet. — Római gyűrűk aranyból, ezüstből, bronzból. *Alsó tárló.* Két római gyermeksir: ólomládák, egyikben még a csontváz látható a mellette fekvő üvegedénykével és római rézpénzzel Hadrianus császár korából, II. század Kr. után. Sírleletekből való régiségek: aranygyűrű, üvegedénykék, bronzszekrényke töredékei, alabastrom tégely. Mindannyi az óbudai filatori gát közelében földerített római temetőből. — A felső polczon római érmek a II. és III. századból, melyek a szomszéd szekrény alján elhelyezett sírlelethez tartoznak.

17. szekrény. *Felső tárló.* Római üvegedények.

Közép tárló. Gyöngyök üvegből és féldrágakőből az ország különböző vidékeiről.

Alsó tárló. Sírlelet a budai Drasche-féle téglavető telkéről; a sírban lelt kisebb ékességeket lásd a 4. szekrény közép tárlójában. Drasche úr ajándéka.

18. szekrény. *Felső tárló.* Válogatott idomú római üvegedények. *Közép tárló.* Karpereczek színes üvegből, apró edénykéik, római edénykéikben lelt pirosító, üveg pálczák, millefiori üveg. *Alsó tárló.* Két polczon különböző pannoniai telepekről származó római üvegedények.

A fali szekrények tetején. 1—80. Antik cserépedények.

19. állvány. Római ezüst háromláb, két lába régi, harmadik lába modern kiegészítés, lelhelye Polgárdi (Fejér m.), kora a III. század vége vagy a IV. század eleje Kr. után.

Az állvány alján. Nyargaló Mithras márványszobra; római téglák bekarcozott fölíratokkal.

20. szám. Római amphorák bor vagy olaj eltartására.

Az ablakmélyedésekben. **21. tárló.** Súlyok és mérlegek; csengetyűk; ajtósarkok; bronzvakarók és egyéb antik bronzművek.

22. tárló. Emberi és állati alakok égetett agyagból (terracotta). — Bábsütő minták.

A terem közepén. **23. szekrény.** 1., 2. és 3. polczon, 1—18. sz. *Római korbéli kocsi bronzdiszítványai: bacchikus csoport, három Silvanus-fej, mellkép, két állati idom, oszlopok és karikák, dunántúli sírleletből, Kr. u. harmadik (?) századbéli művek.

3. polcz. 19—23. Öt figurális bronzdiszítvány római kocsiról: ülő Bacchus, két bacchikus testőr, két nőstény oroszlán; lelhely Szlavónia, a II. vagy III. századból Kr. u. 24. sz. *Ezüstcsésze, római, öntött és finoman véssett dombozműves növényornamentekkel; jó munka a római korból, állítólag a Dunában lelték, Budapest közelében.

4. polczon. 25. *Antik bronz-sisak arany-koszorúval, találták Olaszországban Chiusiban; gr. Keglevich István ajándéka. — 26. Ezüstsisak az ó-kor végéről (?). 27. *Fiatal Bacchus Hercules oroszlán-bőrével, elefántcsont-szobor, találták Sabariában. 28—30. Bronz korsó és tál, felületén ezüst- és aranyszálakkal berakott egyiptomi istenek ábrái, lelték Egyeden, Sopron megyében.

A szekrény alsó tárlójában. *Emléktábla bronzból Val. Delmatius tiszteletére, találták az idahofi majorban, ajándékozta a Hessen Schaumburg-lippe herceg és Dr Darányi Ignác. Antik szobor arczrész bronzból és női fő márványból, a Dunából kotorták ki az új országház építésénél. —

*Római bronz háromláb, Octavius gyári bélyegével, az első és második polczon fölállított sírlelethez tartozik. Ókori sírleletek több magyarországi vidékről.

24. szekrény. Római kori leletek a Kr. utáni II—IV. századokból. Az 1. és 2. polczon Szegedőthalmi lelet, Geszterédi sírlelet (Szabolcs m.). Fölásatta és ajándékozta b. Vécsey József. A 3. polczon Osztrópataki sírlelet: faveder, bronzolló, üvegcsészék s arany ékszerek, cipő díszítésére (?) szolgáló aranyozott lemezek, ponczczal kivert alakokkal. *Ezüstlemező vassisak, a Duna medrében találták a budapesti belvárosi híd balparti pillérjének lerakásánál 1898-ban. — *Paizsdudor bronzból, aranyozott ezüstlemezzel borítva, a lemezen ponczokkal kivert domborműves díszítmények és alakok. Lehelyle: Herpály. — *Sírlelet Szegzárdról. A koporsóban (mely a muzeum földszintjén áll) üveg-, bronz- és alabastrom-edényeket és apróbb régiségeket leltek, legérdekesebbek: *egy kivésett domborműves fölirattal ékes üvegcsésze (vas diatretum) és egy füles korsó, utóbbiban olaj és méz van. *Legalul:* Római sírlelet Budáról, a Török-utczából: üvegedények, bronz- és vas-edény, vaskés arany foglaltványú markolattal, *gagatból faragott üdő ember pálcza végéről; aranycsatt stb. a Kr. utáni III. századból; egyéb ókori sírleletek.

25—31. szekrényekben régiségek a római uralom végső századától a magyar honfoglalásig terjedő korból. Ebből az ötszáz éves korszakból hazánk legtöbb vidékén maradtak sírhalmok vagy soros temetők és a szerencsés véletlen nem egy gazdag kincset hozott napfényre, melyet a háborús időkben germán, hún vagy avar vitéz föld alá rejtett.

25. szekrény. *Fölül:* Aranyékszerek: paizskeret a Sár-vízből, fülönfüggők, csattok, tűk, gyűrűk stb. legtöbbszőr rekeszekbe foglalt gránátokkal ékítve. — Sírleletek: *a bakodi pusztáról, Kunszt József kalocsai érsek ajándéka, Perjámosról, Madarasról; Mezőberényről Semsey Andor úr ajándéka. *A tóti pusztáról (Fehér m.) hg. Eszterházy Mór ajándéka; Sz.-Endréről és Kún-Ágotáról. *Alul:* *a keszt-helyi és páhoki sírmezőkről való leletek.

26. szekrény. *A keszthely-dobogói nagy temetőből ki-ásott sírleletek. A Nemzeti Muzeum megbízásából fölásatta dr. Lipp Vilmos.

27. szekrény. A fenéki sírokból származó régiségek. — Keszthely-dobogói sírleletek.

28. szekrény. Sírleletek a nemesvölgyi temetőből (Mo-

son m.) — A mártélyi temetőből (Csongrád m.) származó leletek, a tiszsa-kőrösvölgyi vízszabályozó társulat hivatalos küldeménye és a társulat engedélyével rendezett ásatások eredménye. — Bökénymindszenti, szegedi, szilágy-nagyfalusi, palotás-szent-iványi és ordasi leletek, bölcskei népvándorlási sírmezőről (Tolna m.). Nagy László és Szelle Zsigmond urak ásatásaiból származó leletek Nagy László úr ajándéka. Regölyi (Tolna m.) és németsűrői lelet (Somogy megye), az utóbbi dr. Kammerer Ernő ajándéka.

29. szekrény. Ugyanazon korból: sziráki és pásztói sírleletek (Nógrád m.), püspök-szt.-erzsébeti lelet (Baranya megye), elvéve lelt bronzékszerek.

30. szekrény. A czikói nagy temető leletei, a N. Muzeum számára fölösatta Wosinszky Mór úr.

31. Vasszekrény. *Szilágysomlóai aranykincs: vállra való fibulák, karperecz, három aranycsésze. — *Murgai kincs: ezüst csattok és fibula. — *Cesenai (?) aranykincs.

NEGYEDIK TEREM.

Hadtörténelmi gyűjtemény.

Középkori és modern fegyvereink gyűjteménye nem oly gazdag ugyan, mint az európai elsőrangú fegyvermuzeumok, de egészben hű képet nyújt a hazánkban hajdan dívott különböző hazai és külföldi fegyvernemekről. A magyar fegyverzet jellemző idoma a karikás vasing, mely a kora középkorban általánosan dívott Európában; nálunk, mint a köznemesség kedvelt hadi viselete, a xvi. századon túl is fönmaradt. Ez indokolja, hogy a mi gyűjteményünkben jelentékenyebb számmal vannak vasingek, mint a legtöbb európai muzeumban. A Habsburg-ház magyarhoni uralma alatt a xvii. század óta alakultak magyar ezredek, melyekre gyűjteményünkben sok kard, puska, zászló emlékeztet. A magyarhoni főurak fegyverei az uralkodó európai ízlést követték, azért sok nyugaton készült, de hazánkba átszármazott fegyver ékíti sorozatainkat. Az erdélyi urak inkább Lengyelországból s a Keletről kapták fegyvereiket s ez magyarázza, hogy honi családok birtokából származott

annyi keleti fegyver ékeskedik gyűjteményünkben. Gyűjteményünk darabszáma túlhaladja a háromezer darabot.

A) Közelről ható fegyverek; ütő fegyverek.

1. szekrény. Első osztály. Buzogányok, sulykok vagy fűtykösök, csatacsillagok, tollas, gerezdes és lánczos buzogányok a xv—xviii. századokból. A díszesebbek inkább a hatalom jelképei voltak a hadvezér vagy főúr kezében.

Második osztály. Harci bárdok, csákányok, fokosok a xv—xviii. századokból.

2. szekrény. Vágó fegyverek. Kétélű egyenes kardok a xvi—xviii. századból (a középkoriak a folyosón vannak kiállítva), jobbára azon spanyol, vallon, olasz és német birodalmi katonák emlékei, kik a török uralom idejében hazánkban harczoltak. A 26. számú egy Buda visszavételében részt vett skót tiszté volt, ki hazájába való visszatértekor farádi Vörös Pál csobánczi kapitánynak adta emlékebe.

3. szekrény. Kétkezű és másfélmarkú kétélű pallósok. Legérdekesebbek ezek közt a lángos pengéjűek, magyarosan fogas török; a xvi—xvii. században a zászló mellett járó vitézek kezében látjuk. Az 1. sz. Lőcse város ajándéka. A 6. sz. svajczi kardot br. Mednyánszky Dénes ajándékozta. A 11. sz. 1673 évszámmal van ellátva. A 7., 13., 15., 18., 22. Vas megye közönségének ajándéka.

4. szekrény. Magyar kardok a xvi. századtól a xix. század elejéig. 1—3. xvi. századbeli perzsa izlésű szablya. 4—7. Keleti izlésű szablyák a xvi. századból. 9—15. Magyar és török szablyák a xvi—xviii. századból, köztük fogas-pengéjűek. 16—21. U. a. a xviii. századból. 22. U. a. fringia. 23. Solingeni pengével, Soli Deo Gloria fölirattal. 24. U. a. Vivat Carol. VI. fölirattal. 25—28. Lengyel szablyák (karabelák). 31. Szablya: Fide Set Cui Vide Me Fecit Solingen stb. fölirattal. 32—33. Fringiák a xvii. század végéről. 34—38. Szablyák a xviii. sz. elejéről. 39. U. a. Szelim pasa nevével. 41—45. Fringia és Szűz Máriás pengék. 46. Szablyapenge magyar címerrel, csatajelenettel stb. 55. Mária Teréziakori szablyapenge, markolata újabb, magyar címerrel, készítője Mostorffer János Vác 1754. 56. Máriás pengéjű kard Pottensteintől. 57—62. Dragonyos kardok; 60. sz. szentek képével díszítve (Kelecsényi Józset ajándéka).

5. szekrény. Szúró fegyverek. Magyar pánczélszúrók, közönségesen »hegyes török». A xvi. századtól kezdve a magyar huszárok e három- vagy négyélű- nyársszerű fegy-

vert lándzsák gyanánt használták; helyök jobbfelől a nyereg alatt volt és hátul messzire kiállottak. A harminczéves háborúban használatban voltak és Gusztáv Adolf svéd királynak börmellvédjén (1632. évben a lützeni csatában, melyben a magyarok Isolano alatt harczoltak) látható lyuk ily hegyes törtől származott.

Az alsó sorokban függő török handsárok rendesen igen díszes markolatúak, hüvelyek bársonyosak vagy szattyánosak, drága kövekkel kirakottak, pengéik néha arannyal vannak gazdagon ékítve.

B) Messzesható fegyverek.

Érdekes az öt keleti huszáros íj, több tegez és nyíl. Alább látható a számszeríjnak több válfaja a hozzávaló nyilvesszőkkel. A pattantó kötél, mely az erős acélrugót megfeszítette, sok vékony zsinemből állott, foszlott példányán az egész szerkezetet lehet látni. Tekervények fogas rudaikkal és tekerő szalagukkal.

6. szekrény. Lőfegyverek. Itt is a fegyverek úgy következnek egymás mellett, a mint az idők folyamán tökéletesbültek. Elöl vannak a kanóczos puskák s a nehéz muskéták néhány villával, melyekre lövés alkalmával a puskát támasztották. Aztán következnek a kerek lakatos szerkezetű ú. n. stuccok és polhákok, amazok vont csővel, majd régi francia tűzköves puskák 6—8 oldalú csövekkel, trombitászerű csővel bírók (trombon), továbbá flinták, kapszlis puskák, hátultöltő és szélpuskák, végül gyöngyházzal, csonttal, sárgarézzel kirakott keleti, főleg cserkesz puskák gazdag sorozata.

A gyűjtemény kiegészítéseül ő Felseége a bécsi arzenálból több kanóczpuskát, tölcseírszájú s kerek lakatos puskát, karabélyokat és pisztolyokat ajándékozott nemzeti intézetünknek.

A szekrény alján pisztolykészülékek, lakatszerkezetek, szuronyok, puskacsavarok, golyóöntők, tábori palaczkok, ívószaruk láthatók.

C) Védő fegyverek.

7. szekrény. E szekrényt a különféle vassodrony-pánczélingek, sodronyból készült fejtakarók, kesztyűk stb. foglalják el, melyek a testet, a fejet, a nyakat és az arcot is védik. Nehéz lovag-értezetet a magyarok nem igen használtak, mert harczolási módjukban, valamint a fürge lovakon való sebes támadásban, úgy a visszavonulásban akadály lett volna. Mindazáltal a régi festményeken és sír-

emlékeinken gyakran látjuk királyainkat és főurainkat németesen vértézve. Ily lemezvérték nálunk igen ritkák. Legnagyobb ritkaságok közé tartozik a *11. sodronying, *12. nadrág és 10. lapos süveg, melyeket Szolnokról szerzett a muzeum.

9. Sajátságos sodronysüveg, az orrot is védő sodrony-lemezekkel. E darabot a szandai (Nógrád megye) várban találták. 13—19. Sodronyos fejtakarók, a 17. sz. a füleki várból. 35—36. Vassapka a középkorból. 44. Díszes fejtakaró lap, az orrot védő mozgatható vaslemezzel, milye-
nekkel a huszársisakok birtak; ennek tetején a tollak számára két tok van alkalmazva. 27—34. Vaskeztyűk, gallérok. 38. Sodronygallér a xv. századból; 37 hozzátartozó újj.

8. **sze kr é ny.** Magyar és török nyergek, nyeregtakarók, lószerszámok, kantárok, farmatringok, szügyelők stb. a xvii—xviii. századból. 1. Nyeregtakaró, egyikét Batthyány (Ádám?) használta I. József megkoronázásán. 4. Török lószerszám, ezüst csörgő lemezekkel gazdagon ellátva. 5. A belgrádi basa nyerge a xviii. század második feléből. 8. Török nyereg. 9. **sze kr é ny.** Díszfegyverek a xv—xvi. századból, mindegyik egy-egy remeke a műiparnak. *Különösen kiválik közülük az 1—2. sz. a. pisztolypár s a három elefántcsontnyereg; az utóbbiak az 1430 körül emlegetett alacsony hátú magyar tornanyergek közé tartoznak s leg-
ritkább és legbecsesebb darabjai az európai gyűjteményeknek. 10. **sze kr é ny.** Díszesebb fegyverek a xvi. századból s a xvii. század elejéről, ú. m. renaissance izlésű buzogányok, tőr kardok, pisztolyok, fokos-pisztolyok, török stb. *A 45. sz. tőr kard Guisi György hírneves mantuai vésnök műve, 1570. A 8. sz. fölirata: Viva · El · Rey = C * Phi-
lippe · III · Rey · De — Espanna · y · Purtugual · Anno 1612. A 21. sz. fogas tőr kard farádi Vörös Pál csobánczi kapitányé volt. 11. **sze kr é ny.** Díszpuskák, ökörnyelves pengéjű velencei kardok (cinquedeas), török, löportartók a xvi—xvii. századból. Kiváló figyelmet érdemelnek közülük az alsó sorban levő s gyöngyházzal, csonttal kirakott te-
zsényi puskák (tesinkák), melyeket a xvi. század második felében az észak-nyugoti szláv tartományokban kezdtek készíteni s a lengyel, cseh és magyar főuri körökben nagyon kedveltek. 12. **sze kr é ny.** Kerek (kerek lakatos) puskák, pisztolyok, török és gyilkok a xvi—xvii. századból. 13. **sze kr é ny.** Magyar díszfegyverek az erdélyi fejedelmek korából. 3. xiv. századbéli kard, József nádor ajándéka. 4. Vörös Balázs

cseszneki kapitány buzogánya. *5. Báthory Zsigmond fejedelem buzogánya. 6. Duló Gábor korponai kapitány kardja. *7. Báthory István fejedelem s lengyel király buzogánya. 9. Báthory Zsigmond lengyel király kardja. 10. Kapy Sándor nagy-kállói kapitány buzogánya. 12. Kerekes puska Székesfejérvár 1595-iki ostromának jeleneteivel, BT 1626 és LVK 1626 fölirattal. 13. Báthory Gábor fejedelem kardja. 14. Thurzó György nádor sisakja. 15. Balassa Menyhért felső-magyarországi kapitány kardja, Széleskúton levő sírjából. 16. Kerekes puska Kőszeg ostromával, 1670., 1671. és 1673. évszámokkal. 27. Thury György puskája. 26., 28. Zolnay Sándor és Ábrahám löportartója. **14. szekrény.** Magyar és török díszfegyverek a XVI—XVII. századból. 30. Sennyei Pongrácz pallosa. *33. Báthory István ország-bíró pallosa. 35. Bethlen Ferencz hegyes tőre. 37—39. Török mell- és karvért ezüstlemezből. 43. XIV. vagy XV., 44. XVI. századbéli török sisak. **15. szekrény.** Magyar díszfegyverek az erdélyi fejedelmek korából. *2. Kemény János erdélyi fejedelem nyerge, 4—5. kantára és csótára, 6. buzogánya, 7. kardja, 8. csákánya. 9. A Marczibányi-család díszkardja. **16. szekrény.** Magyar díszfegyverek a Rákócziak korából. *24. II. Rákóczi György fejedelem nevével és címerével ellátott kard; a pengén levő aranybetétes fölirat későbbi; 1849-ben az erdélyi nők Bem József honvédtábornoknak ajándékozták, a segesvári csata után Bem podgyászával együtt az oroszok kezébe került, az 1896-iki ezredéves kiállítás alkalmából visszaadta a nemzetnek II. Miklós orosz czár ő felsége. 27. II. Rákóczi György buzogánya. 29. Szablya, I. Rákóczi György fejedelem aranybetétes nevével és címerével. 32. Gr. Rákóczi László városi főispán csatabárdja. 33. II. Rákóczi György fejedelem ezüst sodronyinge. 36. I. Rákóczi György fejedelem ágyújának töredéke.

17. szekrény. 1—34. Pisztolyok a XVII. század végéről s a XVIII. századból.

18. szekrény. Tizenhatsz kerek lakatos és kovás puska a XVII. század végéről s a XVIII. századból; a két első flinta Fischer János, Mária Terézia korabeli híres pozsonyi puskaművestől.

19. szekrény (ablak mellett). Löportartók.

20. szekrény (ablak mellett). Károly Albert szardíniai királynak tulajdonított kard. — Szobieszkzy János díszkardja. — Chodirev Feodor, Nagy Péter czár tábornokának

kardja. — Guizot Ferencz díszkardja. — Sir Richard John Strachan altengernagy díszkardja, melyet 1805-ben kapott London városától.

21. szekrény (ablak mellett). Díszkardok, vadászkések és török.

22. szekrény. Török sisak a xvi. századból. — Huszárpaizsok a xvi—xvii. századból, Győr város aj. — Tatár íj- és nyílvevők. — Karancsberényi Berényi György ágyúja 1650-ből; a gr. Berényi-család bodoki várából. Gr. Berényi Ferencz aj. 1877.

23. szekrény. Két huszárpaizs a xvi. századból. — Magyar sisak. — Tatár kerek paizs, szablyák. — Két kisebb ágyú (1650) a gróf Berényi-család bodoki várából, öntötte Herold Boldizsár Pozsonyban. Gr. Berényi Ferencz ajándéka. Két várpuska.

24. szekrény. Vasingek és vasöltözék, ú. m. xvi. századbeli sisak, vasing, karvas, keztyű, vasnadrág és xiii—xiv. zs. keleti pallos a Zrínyiek csáktornyai fegyvertárából, melyek utóbb öröklés útján a Daun grófok vőttei fegyvertárába kerültek; onnan szerezte a n. múzeum. — xviii. századbeli puska; a ráerősített ezüstlap fölirata szerint állítólag ezzel lőtte agyon Zrínyi Miklóst az ottoki erdőben vadásza, Póka István; megszerezte unokájától, P. Gábortól 1735-ben Benyovszky Pál.

25. szekrény. Kuruckori fegyverek. 3. Vadászkés Viv. Francz. Rákóczy. D. G. P. Trans. 1703. fölirattal. 5. 6. Tárogatók. 7. Díszbuzogány, II. Rákóczi Ferencz nevének kezdőbetűivel. 10. Az Ocskay-Szirmay huszárezred tarsolylemeze. 11. Vay Ádám († 1711), II. Rákóczi F. udvari főmarsalljának s a jászkunok főkapitányának díszbuzogánya. 12. Csákány, piros bársonyos nyelének végén furulyával, állítólag II. Rákóczi Ferenczé. 16. Szurony 1706—9-ből, az első magyarországi szuronyok közül; találták Kalázon, Lupa Péter ajándéka. 17. Tárogató. 19. Fringia. 20. Hajdú szablya. 21. Huszárkard, a gr. Bercsényi László által szervezett francia huszárezredből; fölirata «Regiment de Berchiny» és «Vive le Roi», Trstyánszky Lajos ajándéka. 24—25. Rákóczi dragonyosezredéből pallos. Hegyes tör 1704-ből. Fölirata: «Ez a fegyver kié volt, kié most, kié lesz. — Ebé volt, enyém most, ebé lesz. Rosa István F(első). B(ányai). M(agyar). — Vagy hazám szabadsága, vagy halál. 1704. — Eb kéri, eb adgya kardéba 1704.» — 26. II. Rákóczi Ferencz testőreinek kardja.

A 25. és 26. szekrény közt áll egy keleti izlésű díszes lószerszámmal fölszerelt ló. Reiner Zsigmondajándéka. Mögötte lándsák, dsidák, alabárdok, köztük magdeburgi rohamkasza. Hátrább jelzőágyúk Delhæs István hagyatékából, várpuskák, szakálasak, ágyúgolyók. **26. szekrény.** Mária Terézia korabeli fegyverek. **27. szekrény.** Fegyverek a francia háborúk korából. 6. Martinvich pallósok. 22—30. Simonyi óbester emléktárgyai. **28. szekrény.** Újabbkori diszkardok.

Az 1-ső szekrény fölötti trophæum közepét — rálőtt golyó nyomával — hátvért foglalja el, fölötté magyar sisak lóg. **Zászlók:** 1. A dognácskai bányászok zászlaja sárga selyemből DOGNAZKA 1756. fölirattal; egyik oldalán kétfejű sassal, gyomrában a magyar és cseh címerrel, másik oldalán védszentek közt Dognácska bányászczímerével. 2. Esztergom megye zászlaja vörös selyemből, egyik felén szűz Máriával, másikon szűz Mária előtt térdelő sz. Istvánnal. Szalagján: PATRONA HVNGARIAE. Esztergom m. ajándéka.

A 2-ik szekrényen jobbra-balra fekete sisakok láthatók a 30 éves háborúból; talán ezeket kell *paraszt-sisak* név alatt értenünk. Középett fél fegyverderék áll, mely gömbidomú, a régi lándzsapolcznak nyomaival és ötlemezű hasvérttel; a karvas hétszer tagozott, két előszárnynyal és könyökkagylóval. A *sisakot*, mely lapos tarfedőből, felcsapható négyyszer bordázott arczrostélyből és hasonlólag felcsapható állvértből van szerkesztve, talán a *dupla pánczélu hosszú vassisakok* közé nem lehet számítani.

A zászlók közt 3. világos selyem zászló, kétfejű sasban a magyar címerrel, másik oldalán sassal és ágaskodó két farkú oroszlánnal. — 4. Kék selymű, arany himzéssel és e felirattal: VEXILLVM REGIMINIS HV SARORVM COTTUS STRIGONIENSIS, hátlapján a «PATRONA HVNGARIAE» látszik e jelmonddal: «PRO RELIGIONE REGE AC LEGE». Széles fehér szalagján van az ajánlás: «A HAZÁÉRT ÉS FEJEDELEMÉRT FELKELO NEMES LOVASSÁGNAK GRÓF CASTIGLIONE BORBÁLYA, GRÓF ESZTERHÁZI KAZIMIR ÖZVEGYE. 1809.» Esztergom m. ajándéka. — 5. Sárga selyem lovagzászló, vörös, fekete és sárga csipkés szegélylyel; középett kétfejű sassal, fehér szalagján e jelmondat áll: «MINÉL TÖBBET EMÉSZTEK, ANNÁL NAGYOBB FÉNYT VETNEK». Pest megye küldeménye.

A 3-ik szekrény fölött nyílt *ostrom-sisakot*, mely egy darabból van kovácsolva és fülvassal ellátva, látunk oly sima pánczél fölött, melynek eleje *ludmellű* és egy darabban a hasat is fedi.

A két lovas zászló közt: 6. igen rongyolt előlapján tájkép fölött himezve két szárny lebeg e szavakkal: PROTEGENT ET DESTRVENT, hátlapján kétfejű birodalmi sas van. A csúcsban c. VI. (CAROLVS VI.) és hátul nyitott könyvet tartó medve látszik. Pongrácz orsz. biztos küldeménye. — 7. A jobbra függő zászló kék rojtos: a címérben guggoló oroszán kardot markol, a felirat ez: «ANIMVS CVM ROBORE MIXTVS», hátul a kétfejű sas, mellén c. VI. betűkkel. A bártfai templomból b. Luzsénszky Pál küldeménye.

A 4-ik szekrény tetején kissé emelkedő bordájú pánccsél ül, a rálőtt golyók nyomaival. Farádi Vörös Pálé volt. Oldalt két nemez csákósüveg.

E szekrény fölött két lovas zászló lebeg. 8. A baloldalon álló kék selymes, ezüst és kék rojtokkal, arany lombozattal. A címérben magyar ruhás ifjú kétkerekű szekeren ül, melyet két oroszán húz; fölirata: «ETIAM FEROCISSIMOS DOMARI». Hátul kétfejű sas, mellében az osztrák pólyán c. VI. látszik, mint a lándzsahegyen is. Ő felsége ajándéka. — 9. Esztergom m. zászlaja kék selyemből sz. László király és sz. Adalbert képével. Esztergom m. ajándéka.

Az ékszerterembe vezető ajtó fölött az I. Napoleon diadalocsijáról szerzett, aranyozott ólom sas lebeg; oldalt sugarakként damaszkusi kardpengék vannak alkalmazva.

Az ajtótól balra 10. zászló. Pestvárosi régi zászló. Szalay Ágoston gyűjteményéből. — Az ajtótól jobbra. 11. zászló. Sárga selymű himzett zászló, közepén kétfejű sassal N 13 és 1721 évszámmal. Perczel Mór tábornok hadsegéde foglalta el a szerbektől.

5-ik szekrény fölött. Magas taréjú nyílt ostromsisak vértéstől hegyes rostélyzattal, középett magyar sisak hegyes tetővel. Az arc- és állrostély felül csapható, a fegyverderék egy darabból áll s alúl lüdmellű.

Az 5-ik szekrény fölött lovas zászlók közt 12. zöld arannyal díszített, elül ez áll: NOB | COMTS | SZOL | INT., azaz: Nobiles Comitatus Szolnok interioris, az ország címérén belül szívpaizsul Erdély címere fordul elő. Jobbra MT összefonva, balra FCR; a lándzsa csúcsában is ezen betűk látszanak. A középső 13. vörös, közepén olajfa fölött égi háború látszik, NEC FVLLEN METVIT NEC IGNE; hátlapján kettős sas van himezve. — 14. Ennek eleje vörös selyemből készült, hátulja kék és aranyos. Mind a két lapján MT betűk vannak összefonva.

Ezen III. Károly és Mária Terézia korából való zászlókat ő Felsége ajándékozta a nemzeti muzeumnak.

A **6-ik szekrényen** *morion*-sisak fölött Pest megye fölkelési seregének zöld bársony lovasdob-takarója van ki nyújtva.

A **6-ik szekrény** fölött álló **zászlók** egyformák, mutatják t. i. Pest-Pilis-Solt egyesült vármegyék címerét, hátlapjukon a bold. szüzet különféle jelszavakkal; így a 15-en: QVI SVB HAC PVGNAT, FELICITER PVGNAT; a középsőn, 16.: AVXILIVM CHRISTIANORVM, szélein pedig ez áll: A NEMES SZIV BATO(R) ÉS HIV P. P. S. 1797. — A 17-en e jelszó van: HÆC VIRIS VIRES ADDET.

A szegletben Magyarország vaspaiszra festett címere van felállítva, diszítésül francia tisztí kardok, elől halfark-idomú szekercze, jobbról-balra fokosok. Külön csoportban: harci hangszerek, sárkány-idomú harsona, tárogatók, sipok egyesítettek; ezek mellett magyar sisakok állanak.

A folyosóra vezető ajtó fölött mellvért lóg magyar sisakkal.

A **7-ik szekrény** fölötti hangszer-csoport hasonló a 6-on emelthez, a vörös bársony tojásdad paizson kürtök, trombiták, török harczdobok láthatók. A szögletben álló ország-címer körül kardok használtattak diszitményül.

A zászlók a 6-dik szekrényhez állóhoz egészen hasonlóak; a különbség csak a jelmondatokban van és pedig balra a 18-on a *Patrona Hungariæ*-nél ez áll: SVB. HIS. AVSPICIIS; — a 19-en: MARIA DUCE COMITE IVSTITIA; — a 20-on: SVB MARIA PRO MARIA. E hat zászló Pest megye ajándéka.

A 8-dik mellvért és sisakos középdísz fölött három lovas zászló emelkedik. 21-dik kék selyem zászló, e felirással: VEXILLVM REGIMINIS HV SARORVM — egyenlő a fentebb 6. sz. alatt leírt esztergomival.

A középső 22-dik kék selymes; elül a kétfejű sas, hátul a hétfejű hydra, fölötte VIX HERCULES. A lándzsa végén c. iv. betűk vannak. — A vörös zászló 23., középett az Isten szemével és e felirattal: AUSPICE DEO van ellátva; hátul a kettős sas; szívében, valamint a lándzsa végén süveg emberfő látszik, talán a Csákyak címere. 24. és 25. Ungmegye két banderiumi zászlaja a XVIII. századból.

A **9—18. szekrény tetején** az ablak felől XVII. századbeli süvegek. A másik oldalon sisakok.

ÖTÖDIK TEREM.

Kincstár.

Ötvösművei gazdag és díszes sora miatt a régiségosztály ezen csoportja a legkiválóbb hasonló európai gyűjtemények közé tartozik. Zöme még a XIX. század első évtizedeiben került össze, mikor Jankovich Miklós, a fáradhatatlan gyűjtő és szakértő (kinek képe ezt a termet ékíti) buzgalommal kutatta és gyűjtötte régi családok kincseit. Az utóbbi évtizedekben többször volt alkalmunk sírleletekből, kincsekből és a kereskedésből gyarapítani hazai ötvösműveink tárá; azonban a legjelentékenyebb gyarapodás akkor érte, mikor b. Révay Ferencz gazdag családi kincstárát ajándékozta a n. muzeumnak. és mikor b. Liptay Béla hagyatékából valamint gr. Andrassy Dénes úrtól kapott az osztály igen becses emlékeket. Másrészt megfogyott a hetvenes években kincstárunk az által, hogy közel huszonötezer forint értékű tárgyak sora hivatalosan az országos iparművészeti muzeumnak adatott letétbe.

1. **szekrény.** *Felső tárló.* 1—11. Közép- és ujabbkori bronzgyertyatartók. — 12—60. Mellkeresztek, póznára való keresztek és feszületek aranyból, bronzból, némelyik zománczozott, a X—XVI. századból. *Alsó tárló* 1—29. Zománczos lemezű, orthodox vallásbeli szent képek; 30—52. «athosi» keresztkék; 53—82. Zománczos lemezű délvidéki eredetű csatok.

2. **szekrény.** *Felső tárló.* 1—12. Egyházi bronzeszközök a középi és újabb korból. — *15. Női főt ábrázoló korszó. — *20. Lovasvitét ábrázoló bronzkorszó, találták a bükösdi pusztán; *Béla ajándék.* — *23. Fejereklye tartására szolgáló aranyozott bronzmellkép (herma). — *24—26. Állatidomú korszók. — *25. Állatember idomú korszó. — 28., 29. Zománczos ostyatartó-szelenczék XIV. száz. ; a 29. számú Pulszky Ferencz ajándéka. *Alsó tárló.* **5—6. Három byzanti arany karperecz. — *4. Rekeszes zománczú byzanti melldísz a XI. századból, székesfehérvári sírból. — *30. Niellós csat és négy gomb, a csat fölületén csatajelenet, XIV. századi munkák. — *81—101. Zománczos bronzlemezek hazai, rajnai és limogesi művek a középkorból.

3. **szekrény.** 1—13. Tálak és csészék a XII. századtól a

13. század
tárgyai

xvi. századig. A harmadik és negyedik polczon újabban szerzett hazai eredetű ezüstpoharak és fődeles kancsó. — *19. Apor István nagy címeres pohara 1681-ből.

4. **sze krény.** Közép és ujabbkori feszületek; ezüst poharak a xvi. és xvii. századból.

5. **sze krény.** Egyházi használatra készült edények a xiii—xviii. századokból. xvi. századi sodronyzománcza kehely a felvidékről. — 11. Georgius Rong-féle sodronyzománczos kehely, kupáján felirattal. — 13. Hatszögű pohár, 1596. Remetey Literatus Mihály készítette. — 16. Erdős Mihály és Biró Erzsébet pohara, góthikus füstölőből készült 1631-ben. — 19. gr. Keglevich János ajándéka. — *20. Gr. Bethlen Elek özvegyétől; szerzemény. — 21. Gr. Migazzi Kristóf ajándéka. — 22. Úgy mint 20. — *18. Ostyatartó kehely, niellós képekkel báró Bésán János hagyatékából. — *37. Nagy monstrantia zománczos és drágakövekkel ékes, a czelli egyház kincseiből származik, melynek I. Ferdinánd ajándékozta volna. — 39. Óriás úrmutató a xvi. század elejéről. — 40. Csúcsíves monstrantia az iglói egyházból. 6. **sze krény.** Serlegek és poharak az ötvösség fénykorából. A legdíszesebbek *3, *4, *5, *6, *9, *10. — *13. Condé és Polignac hercegek kincseiből. — *14, *15, *16. — 18. Zamoisky grófnétől, talapzatán YSA-BELA. R. V. — 21. A kölesdi kincsből. — *22—23. 1578-ból. 31. A bécsi egyetemen a «magyar nemzet» hajdani disz-kancsója. — 32. Fődeles pohár, 1731-ben a kolozsvári unitárius egyházé volt. 7. **sze krény.** A felső két polczon ezüst poharak, az alsó kettőn pedig kokoszdíós kancsók és poharak. — 4. 1687-ből való magyar munka. — 8. Magyar fölíratú mű 1634-ből. — 6. A rimaszombati kalmár czéh magyar fölíratú pohara 1681. — *15. Díszes német mű a xvi. századból; gr. Niczky Kristóf kincseiből származik. — 18. Magyar fölíratú mű 1669-ből. — 20. Báthory Zsigmond vadászészeje 1592-ből. — 39. Magyar körirattal 1601-ből. — *25. Marczibányi István ajándéka. — 26. szám 1581-ből. — 28. «Az ki izik XII. meg ezel rezelek ezen» fölírattal 1574-ből, a Thoroczkayak kincstárából. — 36. Marczibányi István örököseinek ajándéka.

8. **sze krény.** Fődeles kancsók és talpas poharak a xvi—xviii. századokból. — 2. 1666-ből. — 4. 1630-ból. — 5. 1607-ből. — 6. Római érmekkel és a Prock-család emlékérmével diszítve 1616-ból. — *12. A hagyomány Istvánffy Miklóstól származtatja. — *13. A muzeum egyik

legszebb kancsója, a cserneki Dessewffy család kincseiből származik. — *14. 1578-ból. — *21. Sebastian Hann, nagy-sebeni ötvös műve. Frank királybíró megrendelésére készült 1697-ben. — *29. Síma pohár bevéssett ábrákkal remete szent Antal életéből, készítője P. H., évszáma 1512. — 31. 1631-ből. — 34. 1624-ből. — ~~46~~. 1644-ből. — **9. szekrény.** Ezüst poharak, födelek, billikomok és lábas serlegek a XVII. és XVIII. századból. — 2. 1641. — 4. 1627. — 6. 1677. — 9. 1631. — 12. 1629. — 14. 1638. — 15. 1627. — 16. 1654. — 18. Kolozsvári munka 1681-ből. — 20. Brassói mű, Mikes Kelemen pohara. — 21. 1700. — 23. 1686. — 24. 1693. — 28. Hatvan darab braunschweigi éremmel díszítve az 1660–1690. évekből. — 29. A billikom talpául XVI. századbeli kerek mellesz szolgál. — 32. Özv. Beleznay Jánosné ajándékozta 1804-ben a n. muzeumnak. ~~46~~. Óriási aranyozott ezüstkorsó a Csáky grófok kincseiből. — ~~48~~. Magyar köriratú 1688-ból. — ~~50~~. Két fölirattal 1604-ből és 1680-ból. **10. szekrény.** Állati és emberi idomú ivóedények a XVI. és XVII. századból. — 3. B. Bésán János hagyatéka. — 7. 1556-ból. — 8. Marczibányi István gyűjteményéből. — 15. Ugyanonnan. — 17. 1624-ből. — 18. A Zrinyiek csáktornyai kincstárából. Marczibányi István örökösének ajándéka. — 20. 1675-ből. — 21. Állítólag Luther Márton pohara; a XVIII. században az erdélyi Királyföldre került, onnan szerezte Marczibányi István, örökösei a n. muzeumnak ajándékozták. **11. szekrény.** 1. és 5. Díszedények a XVIII. századból. — 2. és 4. Héber föliratú egyházi dísztárgyak. — 3. Ezüsből készített kis oltár, közepén egy nagyobb és több kisebb gyöngygyel, 305 amethysttel, 2 zafírral és 2 topázzal ékítve, a muzeumnak ajándékozta több főpap és néhány világi főúr. — 6–20. Elefántcsont-kancsók és ládácskák. Középkori domborműves elefántcsont táblák. — ~~8~~. Csébi Márfy Lipót ajándéka. — ~~11~~. Marczibányi István örökösének ajándéka. — 15. és 17. B. Bésán hagyatéka. — 19. A Zrinyiek csáktornyai kincstárából, Marczibányi István örökösének ajándéka. **12. szekrény.** 1–12. Ezüstedények. 18. A debreczeni ötvösök 1744. évi pohara magyar fölirattal. — 20–25. Kágylós poharak. — 29–30. Strucztójasos poharak. — 31–32. Orrszarvú szarvából faragott poharak. **13. szekrény.** *Felső iarló.* B. Révay Ferencz kincstára (1–43.). — 2. Inczedy Pál födeles kancsója 1679-ből. — 6. Apafi Anna csészéje 1666-ból. — 8–20. Ezüst tányérok, domborműves jelene-

tekkel Savoyai Eugen életéből; a hadvezér házi készletéből. — 24. Schwendi Ditrich és Borbála füles és födeles kancsója üvegből, fölirattal, címerekkel 1577-ből. — 29. Bethlen Gábor pohara 1617., címerrel és XIII. jeggyel, mely jelzi, hogy a 14. volt az egybejáró poharak sorában. — *34. Diszes pohár a xvi. századból. — 37. Román ízlésű kehely. — *41. Erekyemutató, besztercei mű, Blasius de Bistric fölirattal 1500-ból. — *42. Diszes házi oltárka ébenfából, miniatur képekkel A. M. mestertől, kerek és domborműves ezüst alakokkal gazdagon diszítve, xvi. századbeli augsburgi mestermű. — *43. Nyáry Pál kelyhe, belföldi mű a xv. századból, sodrony-zománczczal ékítve. *Alsó tárló.* Délszláv és dalmáciai ékszerek az utóbbi századokból. Legdíszesebb a 15. számú diadéma.

14. szekrény. *Felső tárló.* 1., 3., 4. Féldrágaköből készült serlegek. — *16. Clavicembal 1617-ből, átlátszó zománczú képekkel gazdagon diszítve; Bethlen grófok családi kincstárából származik. Állítólag Brandenburgi Kataliné volt. — 8., 10. Födeles szelenczék, drágakövekkel és káméákkal ékesek. — 9. Ékszerszekrényke kristályablakokkal, ékszerekkel diszítve, a két előbbi szelenczével együtt állítólag Eleonora uralkodónétól származik (a xvii. század második feléből). — 17—22. Ezüstpoharak és tálcza. B. Lipthay Béla hagyatékából. Az *alsó tárlóban* övcsatok s egyéb ezüst ékszerek a közel múlt századokból (délvidékimunkák).

15. és 16. szekrények. Trébelt művű tálak, tányérok, csészék, szelenczék stb., többnyire a xvii. és xviii. századból. **17—18. középszekrény.** *Legfelső polczon:* 1—17. diszes keresztkek a xvi—xvii. századokból. *Második polczon:* *18—34. 17 darab zománczos és drágaköves násfa, olasz, német és magyar művek a xvi. és xvii. századból. *Harmadik polczon:* 35—37. Függő mellészek, 38—44. *Hét függő keresztke, többnyire zománczczal és drágakövekkel diszítve. xvi—xvii. század. — 45—47. zománczos vagy drágaköves keretbe foglalt arczképes medaillák a xvi. és xvii. századból. *Talapatokon:* *48. és 54. Zománczos keretű szelenczék gyöngyházból, persa munka. — 49. Födeles kancsó borostyánkőből, domborműves alakokkal, kerete niellóval diszítve. — 50. Lábas szelencze, födelén és keretén zománczos díszszel. — *52. Apró pohárka aranyozott filigrán díszekkel és zománczokkal ékes, xvii. (?) századbeli orosz mű. — 53*. Korsócska kristályüvegből, födelén és keretén zománczos díszek.

17. sz. tárlóban. Zománczos násfák, lánczok, apró mellkeresztek, filigrános művek. — *17, 18—19. Bakacs Tamás érsek zománczos keresztkéje és láncza.

18. sz. tárlóban. 1—6 xv. és xvi. századi ékszerek a budapesti egyetemi könyvtár telkén talált kincsből. — 7—21. Ezüstcsipkék, zománczos boglárók és egyéb ékszerek egy losonczy kryptából (xvi. század.)

19. középszekrény. 1—77. Evőeszközök a xvi—xviii. századokból, sokszor családi címerrel és évszámmal; a legrégibb évszamos kanál 1525-ből való. Legfölül: Délszláv és keleti eredetű csészék a xvi—xviii. századokból, kivert és ponczolt diszítésekkel. **19. sz. tárlóban.** Fésűk, gyűszűk, olló, illatszertartók és ékszerek a xvi—xviii. századokból.

20. Középszekrény. 1—59. Evőeszközök a xvi—xviii. századokból 60—75. Ezüstcsészék többnyire keleti művek.

20. tárló. 1—27. Magyar zománczos csattok, könyvtáblák és karpereczek, többnyire a xvii. és xviii. századokból.

21. 22. középszekrény. *Legfelső polczon:* 1—22. Régi fülbevalók párosával, többnyire magyar műhelyekből. *Második polczon:* *13 drb magyar zománczos «másli» és násfák a xvii—xviii. századból. *29. sz. A brassai ötvös-czéh bemondó táblája, remekmű 1556-ból. *Alul:* *37—47. III. Bélának és Ágnes nejének tulajdonított ezüstlemezű koronák, jogar, rövid kard, kereszt, sarkantyú, zománczos medaillon, két aranygyűrű *másolatai.* — *48. Liliomos korona aranyozott rézből, találták a Margitszigeten a nemzeti muzeumnak adományozta József nádor. — 49—58. *Hét nagyobb és két kisebb zománczos lemez egy byzanti zománczos koronából XII. Constantinos Monomachos, neje Zoë és a nővére Theodora, föliatok által hitelesített képeivel. Készült 1042 és 1050 közt, találták apró mellékletekkel Nyitra-Ivánkán. **21. tárló.** Zománczos és drágaköves nyaklánczok, csüngők, fülbevalók és egyéb drágaköves ékszerek a xvi—xviii. századból, többnyire magyar készítmények. **22. sz. tárlóban.** Régi török pecsétlő kövek, modern vésett kövek, Andreoli Ferencz özv. ajándéka. **23—24. sz. középszekrény.** **23. felső tábla.** 4. Kontyra való gyöngyös pártá. 2—61. Mellesatok ezüsből aranyozva, domborművekkel, drágakövekkel és színes üvegekkel diszítve, belföldi művek a xv—xviii. századokból. Közben díszes forgók és kucsmadíszek, zománczosak és drágakövekkel díszesek. **23. tárló.** Gyűrűk a xii—xviii. századból, hazai munkák. **24. felső tábla.** Nyaklánczok, deréklánczok, öv és karpereczek a xvi—xvii. századokból,

a legtöbb hazai munka. **24. tárló.** Gyűrűk a XVI—XVII. századokból, hazai és külföldi munkák. **25—26. középszekrény.** **25. felső tábla.** Magyar övek, mentekötők és rokon ékszerek a XVI—XVII. századokból. **25. tárló.** *Díszes gyűrűk a XVI. századból; szláv és keleti gyűrűk; zsidó házassági és egyéb gyűrűk a XVII—XVIII. századokból. **26. felső tábla.** Két kincslelet a XVII. század elejéről, egyik Nagy-Enyedről, a másik Segesvárról. **26. tárló.** Kincslelet a XVI. századból, övlánczok és egyéb ékszerek és lószerszámra való ékítmények. **27—28. középszekrény.** **27. felső tábla.** *Vert és áttört művű magyar övek és mentekötők. **27. tárló.** *XVI—XIX. századi díszes fejtűk, a legtöbb a Királyföldről való. **28. felső tábla.** *Zománczczal, drágakövekkel, filigránnal vagy áttört diszítványokkal ékített magyar ezüst övek, mentekötők és mellcsatok a XVI—XVIII. századokból. **28. tárló.** Ötvösművekkel díszes könyvborítékok a XVII—XVIII. századokból.

HATODIK TEREM.

Azon érdekes emlékcsoportokból, melyek valamikor ebben és a következő teremben állottak, némelyek, ú. m. a régi butorok, hazai cserepek és régi majolikagyártmányok, valamint a bábsütőminták gazdag sora annak idején letétül hivatalosan átadattak az országos iparművészeti múzeumnak.

1. szekrény. Az *1. polczon.* Régi hazai czéhek bemondó táblái. — A *2. polczon.* Boros és pálinkás palaczkok a XVII. és XVIII. századból, színes ábrákkal. — A *3. polczon.* 17. sz. A Freyseysen-család pohara, a reá festett családi címerrel. Freyseysen Gyála ajándéka. — 21. sz. Bortartó palaczk az Andrásyak reáfestett és égetett címerképével 1696-ból. — A *4. polczon.* 26. és 27. sz. Két üvegkorong 1585-ből, Zrinyi Katalin címerével és nevével, egyik b. Mednyánszky Dénes ajándéka. — 28. sz. G(eorgius). T(hurzó). jelzésű címeres üvegkorong 1586-ból. — 29. sz. Üvegkorong 1641-ből Thurzó Ilona címerével és nevével. — 30. sz. Üvegkorong 1641-ből Illésházy címerével és nevével, ajándékozta b. Mednyánszky Dénes. Az *5. polczon* régi

czéhek bemondó táblái. — 6. Legalul. Czéhes kancsók cserépből.

2. szekrény. Az *1. és 2. polczokon*. Régi háztartási edények rézből. — A *3—6. polczokon*. Bronzmozsarak a xv—xviii. századokból.

Az *1. és 2. szekrény* tetején hazai bábsütőminták a xviii. és xix. századból.

3. szekrény. Az *1—3. polczokon* gyertyatartók a xvi—xviii. századokból. — A *3. polczon*. Ürvölgyi és rézbányai rézedénykéek. A *4. polczon*. 49. sz. Parázstartó edény sárgarézből, a xviii. századból. — 50. sz. Parázstartó bronzból, xv. századi olasz munka, oldalain bibliai tárgyú domborművekkel ékes. — 51. sz. Díszesen edzett kis vasládácska (xvii. század). — Az *5. polczon*. Régi súlyok, mérlegek és mérőpálcza. — A *6—8. polczokon*. Koppantók, füstölők s gyertyatartó.

4. szekrény. Régi kapuzárak, lakatok, kulcsok; némelyik záron rajta az évszám; legrégibb évszamos lakatunk 1479-ből való.

5. szekrény. Boros ónkancsók, többnyire czéhektől erednek, a legdíszesebb *13. sz. a gölniczbányai csizmadia czéh kancsója 1527-ből, fölületébe vésett képekkel.

6. szekrény. Boros ónkancsók a xvii. és xviii. századokból. **7. szekrény.** Az *1. és 2. polczokon*. Fődeles kancsók és poharak, serpentinköböl. A 7. számú cserépkancsó 1762-ből való és Mária Terézia képe van rajta. — A *3. és 4. polczokon*. Öntányérok, többször bevéssett czéhjelvényekkel, a xvii—xviii. századokból. Az *5—7. polczokon* sárgarézből trébelt bibliai tárgyú jelenetekkel.

8. szekrény. Sárgaréztálak trébelt domborművekkel.

9. szekrény. Hazánkban, jelesen Kanizsán és a budai várban talált török korbéli tálak, csészék, ibrikek és lámpások sárga fémből. Legdíszesebb egy ezüsttel kivert sárgarézmedencze (12. sz.) Csapó Gusztáv úr ajándéka.

A *8. és 9. szekrény* fölött hazai bábsütőminták a xviii. és xix. századból.

10. ablak melletti szekrény. Bábsütő minták lenyomatái. Az eredeti xvii—xviii. századi faminták a n. múzeumból letétül átadattak az országos iparművészeti múzeumnak. **11. fafalon.** Ostyasütő vasak a xvi—xviii. századokból.

12. szekrény. Ideiglenesen itt állanak *sirleletek és kincsek a honfoglalási korból és emlékek az Árpádok korából.

13. szekrény. Ideiglenesen itt állanak *honfoglalási és Árpádházi korabeli emlékek.

18. sz. A mennyezetről lecsüng a nagy-szebeni kovács-czéh czimere 1728-ból.

19. Az ötödik szobába vezető ajtó fölött: Függő óra aranyozott kerettel, a hagyomány szerint II. Rákóczi Ferenczé volt.

20. A hetedik szobába vezető ajtó fölött: A brassói toronyóráról való nap, hold és kéz, aranyozott rézből készült domborművek a XVIII. századból.

HETEDIK TEREM.

Éremgyűjtemény. A n. múzeum éremgyűjteményének alapját József nádor és gr. Széchenyi Pál vetették meg az ő éremgyűjteményükkel. Utóbb hozzájárultak b. Orczy József és Kubinyi Péter, Jankovich Miklós és Kiss Ferencz, Weszerle József és Bitnitz Lajos kisebb-nagyobb jelentőségű éremgyűjteményei; újabban Holländer Leo, Dobóczy Ignác és hg. Montenuovo éremtáraiból szerezhettünk érdekes példányokat, dr. Mészáros Károly ajándéka gyanánt jutott a múzeumba egy jelentékeny erdélyi éremgyűjtemény és Delhæz István hagyatékából párját ritkító gazdag éremgyűjtemény került a n. múzeumba. Leletekből és a kereskedés útján is folyton gyarapítjuk a gyűjteményt, melynek darabszáma felülmúlja a százötvenezeret. A magyar és erdélyi numismatikát majdnem teljességgel képviseli, az idegen országbeli érmeiből leginkább azokat, melyek hazánkban forgalomban voltak és itt találatnak.

Az éremgyűjtemény zömének tanulmánya a szakértőknek van fõntartva, de úgy a régi kor, valamint a közép- és újkor éremváltozataiból ezen teremben állítottunk ki mutatványokat.

Középtárlók. A) tárló. Mutatványok az antik görög érme gyűjteményéből földrajzi és történeti rendben; függetlenül a hazában legsűrűbben találatni szokott barbár érme mutatványai.

B) tárló. Jellemző példányok a római köztársaság és a római, valamint a byzanti császárság érmeiből.

C) tárló. Mutatványok az Árpádházi királyok pénzeiből. Az ezüstdenár és annak hányada majdnem kizárólag ural-

kokod. Csak IV. István (?) korában volt ideiglenesen rézpénz.

D) tárló. Vegyesházi királyok pénzei. Róbert Károly óta készültek aranyak, egyik lapon a firenzei liliummal, a másikon keresztelő szent János képével. I. Lajos óta szent János helyébe szent László lép és Firenze czímerének helyét az ország czímere foglalja el. — Az ezüstpénz még mindig a denár, de Róbert Károly s ezután több uralkodó alatt széles garas is van; II. Ulászlótól kezdve a joachims-thali tallérok mintájára hazánkban is készülnek tallérok. A magyar pénzek után: Magyarországon forgalomban volt külföldi érmek mutatványai. **E) tárló.** Habsburgházi magyar aranyok, tallérok, denárok és rézpénzek történeti sorrendben. **F) tárló.** Erdélyi érmek.

G) tárló. Városok emlékérméi. **H) tárló.** Híres emberek emlékérméi.

I) és K) tárló. Magyar és erdélyi fejedelmek emlékérméi.

L) és M) tárló. Erdélyi érmek gazdag sorozata, ajándékozta 1896-ban dr. Mészáros Károly.

N) tárló. Mutatványok a n. múzeum pecsét- és pecsétnyomóinak gazdag sorozataiból, III. Béla királytól I. Ferdinándig. Nádorok és országbírók pecsétjei.

O) tárló. Magyar egyházak, megyék, városok, községek és családok pecsétjei és pecsétnyomói.

Falmelletti szekrények. **1. szekrény.** Álló órák a XVI—XVIII. századokból. 4. sz. Régi homokóra. — *6. sz. Feszületidomú óra, csengetyűje alatt a készítő neve, Bach-medye Adam 1693. — *10. sz. Csillagászati óra, díszmű készítette Emmoser Gellért augsburgi órás. — 14. *Kétfejű sassal díszített óra, Fredenberg Gáspár állítólag II. Miksa számára csinálta 1577-ben. — 15. Toronyidomú óra, francia feliratú, az erények bekarcsolt képeivel, fenekén a mester neve, P. Plantart.

2. szekrény. Álló órák a XVIII. századból és a XIX. század kezdetéről, legtöbbször magyarországi óraműves nevével.

3. szekrény. Álló órák a XVIII. és XIX. századból magyarországi mestereknek jelzésével. Dömötör László gyűjteményéből.

4. szekrény. Az 1—3. *polczokon* zsebórák a többi *polczokon* burnótszelenczék és pipák.

5. szekrény. 1. Szalag Klapka György tábornok tiszteletére az országgyűlés részéről fölajánlott koszorúról. — 2. és 3. Vetter tábornok ezüst koszorúja és billikoma. —

4. Petőfi Sándor tolla és arany gyűrűje. Orlay Soma aj. — 5. Emlékérem az aradi vértanúk szobrának ünnepélyére, aj. Arad sz. k. városa. — 6—23. Kossuth Lajos emléktárgyai. — 24—37. Gr. Széchenyi István emléktárgyai, aj. gr. Széchenyi Béla. — 38. Bem tábornoknak tulajdonított látszó. — 39. Görgey Arthur vitézségi jelvénye. — 40—42. Kmetty tábornok két rendjele és emlékérmé Kars hősiességéért. — 43—44. Rakovszky Sámuel 1849. évi honvédezredes érdemjelei. — 45. Ihász Dániel 1849. évi érdemjelei. — 46—48. Gr. Batthyány Lajos emléktárgyai, Than Sándor aj. — 49. Kulcs gr. Batthyány Lajos koporsójához. — 50—51. Spelletich Bódog arczképe és tábori öve 1848-ból. — 52. Mészáros Lázár hasonszenvi gyógytára, Roth M. aj. — 53. Ghiczy Kálmán ezüst tintatartója, melyet 1844-ben nov. 8-án tartott beszéde miatt követársaitól kapott; Szentpétery műve. — 54. Szekrényke az aradi vértanúk bitófáinak darabkaival. — 55. Fekete tok és fekete pálczák, hadbírói jelvények, melyek az aradi vértanúk elítélésénél használtattak; Majláth Béla ajándéka.

6. szekrény. A szekrény felső részét elfoglalják Jókai-Laborfalvi Róza arany- és ezüstkoszorúi; Jókai Mór és Feszty Árpádné Jókai Róza ajándéka (1—16. sz.) — 17. Theakészlet, melyet Mária Terézia Grassalkovichnak ajándékozott, id. Schiefner Gyula hagyatékából. — 18. Nelson botja, melyet az abukiri ütközet után használt, gr. Széchenyi Béla aj. — 19. I. Napoleon utazó készletéből való palaczk. — 20. Tökölyi István botja. — 21. Gr. Széchenyi Pál érsek botja. — 22. Gr. Szepessy Ignác pécsei püspök nádbotja. — 23. József nádor botja. — 24. Soproni tanácsnoki pálcza a múlt századból. — 25. Kamarás kulcsok, köztük az utolsó Grassalkovich herczegé, Bubics Zsigmond püspök ajándéka. — 26. Fővárosi békebírói pálczák 1848-ból. — 27. Oroszlán, bronzból, aranyozott talapzaton, a Marczibányiak kincseiből.

7. szekrény. II. Rákóczi Ferenczre vonatkozó emléktárgyak (ideiglenes letétben).

7 a. Karos szék, melyet Rákóczi faragott magának Rodostóban.

8. szekrény. Régi feszületek és Madonnák a xvi—xviii. századokból. A 2. polcz közepén házi oltárka ajándékozta gróf Andrássy Dénes. A 3. polczon. Kehlheimi kőből faragott kép: az izraeliták utolsó étkezése az Egyiptomból való kivonulásuk előtt, xvi. századi németalföldi (?) mű. Legalul;

Báthory Endre madonnája, 1526. évi dombormű; anyaga kehlheimi kő.

Szabadon álló tárgyak. 9—11. Vasládák, mesterséges lakatokkal, a XVII—XVIII. századokból. — 12. Hengerded idomú régi pénzesláda a XVIII. századból. — 13. Rudnay primás pénzesládája a XIX. század elején divott izlésű díszítéssel. — 14. Díszes faláda, XVII. századi felföldi mű. — 15. Pénzverésre készült bélyeges rézlemez a XVII. századból. — 16. Báthory Endre bíbornok nevével és címerével jelzett, 1593-ból való nagy bronzmozsár; Ungmegye birtokosai ajándékozták. — 17. Pest város régi tanácsházi harangja 1697-ből; Budapest város ajándéka. — 18. XV. századi harang a bélai pusztáról (Somogy m.), gr. Festetich Ágost ajándéka. — 19. A mátra-verebélyi, eddig ismert legrégibb magyar feliratú harang, 1605-ből; a pesti növendékpapság gyűjtött pénzen szerezte és a n. múzeumnak ajándékozta. — 20—24. Régi harangok a XVI—XVII. századból. — 25. Szégyenkő, melyet bűnösökre agattak, mikor pellengéren állottak. — 26. Díszes zongora a XVIII. századból, állítólag II. József tanult rajta zongorázni. — 27. Szerény zongora a XIX. század elejéről, Liszt Ferencz birta fiatal korában; özv. gr. Széchenyi Imréné ajándéka. — 28. Beethoven zongorája, utóbb Liszté volt. — 29. II. Thököly István (1623+1670) árvai főispán zongorája, homlokán Thököly neve és címere; Schmidt András ajándéka. — 30. Bem tábornok állványon nyugvó nagy látszóve, dr. Pados János ajándéka. — 31. Díszes álló óra, Schlechta-Szekrényessy Etelka úrhölgy ajándéka. — 32. A terem közepén a mennyezetről lecsüngő nagy csillár szarvas agancsából és vaspálczákból; felső vidéki mű a XVII. századból. — 33. Díszes faláda 1771-ből. A két nyugoti ablakmélyedésben rablánczok vasból.

A falakon. 34. misemondó ruhák a XVIII. századból. — 35. Magyar mintájú misemondó ruhák a XVII. és XVIII. századokból. — 36. Keretes táblán bécsvárosi bankójegyek. — 37. Keretes táblán osztrák nemzeti bankjegyek 1816-tól kezdve. — 38. XVIII. századbéli egyházi ruha. — 39. XVI. századi faoltár két szárnya. — 40—42. XVIII. századi egyéni-ségek miniatűr képei. — 39—42. gróf Andrássy Dénes ajándékai. — 43. *Keretes táblán.* Magyar papírpénzek 1848—49-ből. — 44. Keretes táblán Kossuth bankók. — 45. gróf Batthány Lajos első magyar miniszterelnök diszmentéi. — 46. báró Orczy István dolmánya 1719—1748. —

47. Fakeretben XVII. századi firenzei dombormű színes kövekből gróf Andrássy Dénes ajándéka. — 48. Díszes egyházi köpönyeg a XVII. századból.

NYOLCZADIK TEREM.

1. szekrény. Liszt-ereklyék. 1. Mária Valéria cs. és kir. főhercegnő fényképe 1884-ből. — 2. Amália braganzai hercegnő fényképe 1884. Liszt Ferencnél 1884-ben tett látogatás emlékei. — 3—9. Emlékalbumok; legdíszesebb (4) a krakkói zeneakadémia albuma.

2. szekrény. Liszt-ereklyék. 10. Zenekönyvek meg-támasztására szolgáló díszes ezüstitámla, magyar és osztrák főurak ajándéka. — 11. Aranykoszorú, Budapest főváros ajándéka a mester 50 éves jubileuma alkalmából 1873-ban. — 12. Ezüstkoszorú négy budapesti jótékony intézettől, melyek javára a művész 1877 márczius 10-én hangversenyezett. — 13. Ezüstkoszorú, melyet Liszt ötvenéves jubileuma (1823—1873.) alkalmából kapott. — 14. Násfa, XVII. századi erdélyi mű, közepett szív, mely felé két kéz nyúl, alighanem egyike azon hasonló hat násfának, mely a hagyomány szerint Bethlen Gábor esküvője alkalmából készült. — 15. Emlékérem bronzból, melyet Liszt a pápától kapott. — 16. Arany és ezüst emlékérem, Liszt arczképével, 50 éves jubileuma alkalmából Budapest főváros készítette, a fővárostól kapta a nemz. muzeum. — 17. Ezüstitálca egy billikomfélével, két-két lábas csészével és kanállal, fölületét lapos domborművek ékítik a mythológia köréből, melyek a zenére vonatkoznak, Foberge, petersburgi ötvös műve. — 18. Dúc idomú téntatartó platinból, ugyanazon művésztől. — 19. Ezüstpohár, 1873-ból, gr. Festetich Leó és nejétől. — 20. Ezüst filigránból készült torony. — 21. Ezüsfoglalványú üvegpohár. — 22. Ezüst téntatartó Liszt félszázados ünnepélye emlékeül B. L. M.-től. — 23. Arany-pohár, tizenhét főúri hölgy ajándéka, kiknek nevei a pohár négy kidomborodó oldalán olvashatók. — 24. Kalpagdísz, régibb és újabb zománczos s egyéb ékszerekből összerakva. — 25. Jelvény a jubileumi ünnepélyen. — 26. Karmesteri vezénylő pálcza aranylemezből domborműves és ékszerekkel díszítve. — 27. Irón aranyozott ezüsthüvely-

ben. — 28. Díszkard, melyet a művész 1840 januárius 4-ikén kapott, mikor a budapesti árvizkárosultak javára hangversenyezett. — 29. Aranyozott ezüstkoszorú, jubileumi emlék. — 30. Ezüstkoszorú a budapesti angol kisasszonyoktól. — 31. Ezüstkoszorú a német zeneegylettől. — 32. Ezüstkoszorú, belül ezüsbéléssel, hogy fejre lehessen tenni; ajándék a művész amsterdami bámulóitól 1866 ápril 25. — 33. Liszt keze márványból. — 34. Chopin keze márványból. — 35. Sétapálcza, emlék IX. Pius pápától. — 36. Beethoven szobrának mintája bronzba öntve; a bécsi Beethoven-szobor bizottságától kapta a művész az emlék érdekében tett fáradozásaiért.

3. szekrény. *Mária Antoinette hárfája, báró Vécsey Miklósné ajándéka.

4. szekrény. 1. Dolmánygombok, Turóczm. Csepcsányi Batisz Ferencz ajándéka. — 2. Mentekötő, dr. Tóth. Nep. János hagyománya (1865). — 3—6. B. Podmaniczky Frigyes tízéves színházi intendansi működése alkalmából készült emléktárgyak. B. Podmaniczky Frigyes ajándéka. — 3. Ezüstszobor. — 4. Ezüst koszorú. — 5. és 6. Díszalbumok. — 7. Ezüst billikom Maximilian főhercegtől, Schertzenlechner Sebestyén hagyománya. — 8. Ezüstbillikom, Török Jánosnak adta a (feloszlott) kereskedősegédegylet. — 9. Ezüst serleg, Kazinczy Ferencz költői munkáiért 1837-ben a költő árváinak 200 db. arannyal adta a magyar tud. Akadémia; Krajnik Imréné, szül. Kazinczy Eugenia ajánd. — 10. Ezüst serleg, Ficzek Károly ajándéka. — 11. Ezüstbillikom, Reményi Ede kapta prágai tisztelőitől, R. E. ajándéka. — 12. Ezüst serleg, Károly Lajos főhercegdíj, kapta erdészeti munkáiért Wagner Károly az 1873-ik évi bécsi világiállításon. — 13. Pulszky Ferencz ezüstkoszorúja, kapta 70 éves jubileuma alkalmából a hazai szabadkőműves-páholyoktól. — 14. Aranytoll, ugyanezen alkalomból kapta a budapesti angol körtől. — 15. Osmánreduje. — 16. Id. Lendvay Mártonné arcképe viaszból és ezüstkoszorúja. — 17. Dr. Bene Rudolf ezüstkoszorúja és emlékérme. — 18. Frankenburg Adolf ezüstkoszorúja. — 19. Ezüst szelencze és genuai hataranyos érem, Budaváry József kegyesr. nyug. gymn. igazgató ajándéka. — 20. Díszmelltű, Urbanovszky Károlynak ajándékozta a király ő felsége. — 21. Schodlné az első magyar «Norma» dízsarlója, kapta tisztelőitől. — 22. Haydn téntartója. — 23. Szuk Lipót koszorúja. — 24. A szegedi 1848-as és függetlenségi

körtől 1893-ban a budavári hősöknek emlékére letett ezüstkoszorúja. — 25. Beszédes Kálmán ezüstkoszorúja. — 26. A gyöngyösi hölgyeknek a budai honvédek emlékére letett koszorúja. — 27—29. Szigligeti Ede emléktárgyai.

5. szekrény. Az első és negyedik polczon boldogult Erzsébet császárné és királyné emléktárgyai. 1. Zománczos és aranyozott ezüstjogar, XIX. századi bécsi mű, a király ő Felsége ajándéka. — 2. József nádor kristályba vésett arcképe 1846 nov. 12-én 50 éves jubileuma alkalmából a pesti izraeliták adták a n. muzeumnak. — 3. József nádor születésének 100 éves jubileumára 1876-ban Budapest városa részéről veretett emlékérmek. — 4. Rudolf főherceg és Stefánia főhercegnő 1881. évi május 10-iki egybekelésére készült érmek. — 5. Ezüst madonna, Maximilián császárnak ajándékozta IX. Pius pápa. — 6. A miramarei házi ájtatosságnál használt könyvek; Scherzenlechner hagyatékából. — 7. István nádor utazó készlete, ajándékozta József cs. és kir. főherceg. — 8. Díszes vakoló kanál ezüstből, a budapesti lánczhíd alapjának letételi ünnepénél használták hivatalosan. — 9. Kalapács az első honvédszászló fölszentelése alkalmával 1868-ban, használta a királyné ő felsége. — 10. Dézsa ezüstitálon, kalapács és vakoló kanál, használta ő felsége a tiszai vasút alapja letételénél. — 11. Vakoló kanál és kalapács, használta ő felsége a kistszapári csatorna alapkövének letételekor. — 12. Toll, melyel 1867-ben ő felsége a koronázási jegyzőkönyvet írta alá, gr. Zichy Jenő aj. — 13. Zománczos öllő, emlék Dorottya főhercegnére. — 14. Emlékérem Ferencz Salvator és M. Valéria egybekelésére.

6. szekrény. Boldogult Erzsébet császárné és királyné emléktárgyai.

7. szekrény. Boldogult Erzsébet császárné és királyné díszöltözete, melyet a millenniumi hódolat alkalmával viselt.

8. szekrény. Boldogult Erzsébet császárné és királyné emléktárgyai.

9. A nagy középtárlóban húros hangszerek Delhæs István hagyatékából.

KELETI ÉS DÉLI FOLYOSÓ.*

Zászlók. 1. Tomori Pálnak tulajdonították korábbi tulajdonosai Stuhr és Lanfranconi Énea. — 2. Barius Péter († 1668) temetési zászlaja, aj. Lónyay Sarolta. — 3. Kossuth Miklós turóczi alkapitány († 1661) temetési zászlaja; Kossuth Ferencz közbenjárására került a n. muzeumba. — 4. II. Rákóczi György erdélyi fejedelem († 1660) temetési zászlaja, 1807-ben a sárospataki templomból került a muzeumba. — 5. Kemény Jánosé volt (1661), Tomasek Béla ajándéka. — 6. Apaffy Mihályé volt (1676), a zászlót gr. Bethlen Lajos ajándékozta, a kopját gr. Korniss Emil. — 7. Gróf Illésházyé volt, 1655. évszámmal. — 8. Gronenthal János szász ispáné volt (1781) Delhæs István hagyatékából. — 9. Borsod megye zászlaja volt a török időben; ajándékozta Borsod megye. — 10. Ezredzászló II. Rákóczi Ferencz korából. — 11. Kurucz lobogó II. Rákóczi Ferencz korából; Reményi Ede ajándéka. — 12. Szerb lázadóktól 1849-ben elvett zászló; Perczel Mór hiv. küldeménye. — 13. 1849-ig a xxxix. ezred első zászlóaljé volt; honvédtisztek adták be a n. muzeumba. — 14. Szerb lázadóktól 1849-ben elvett zászló; Perczel Mór hiv. küldeménye. — 15. A Künság 1792. évi koronázási zászlaja; beadta Pest m. — 16. és 17. Horvát zászlók, 1849-ben hivatalosan beküldte Perczel Mór. — 18. 1848. évi pesti nemzetőrök zászlaja. — 19. Huszár lobogó Mária Terézia korából. — 20. Nemzeti színű zászló, használták 1861-ben a szent István-ünnepen. — 21. és 22. Szerb zászlók 1848—49-ből; Perczel Mór hiv. küldeménye. — 23. A pesti hajósczéh zászlaja 1814-ből; hagyományozta az utolsó czéhmester leánya özv. Depiny Péterné. — 24. Az Eszterházy-huszárok lobogója Mária Terézia korából. — 25. Deák Ferencz választási zászlaja fekete fátyollal takarva; 1876-ban ajándékozta Budapest főváros. — 26. Horvát zászló; Perczel Mór hiv. küldeménye Csáktornyáról 1848 deczemberben. — 27. Szerb zászló; hivatalosan küldte Perczel Mór

* Kalauzunk föltételezi, hogy látogatóink a VIII. teremből a déli folyosóra kilépve legelőbb a zászlókat szemlélik végig, azután mindkét folyosón végig menve előbb a falmelletti, azután az ablak melletti emlékeket nézik.

1849-ben. — 28. Gr. Batthyány Lajos temetkezési zászlaja; 1870-ben ajándékozta Pest városa. — 29. Zalamegyei régi lovassági zászló; 1862-ben ajándékozta Pest városa. — 30. Szalay László zászlaja, kapta 1861-ben képviselővé történt megválasztatása alkalmával a pest-lipótvárosi hölgyektől; 1881-ben ajándékozta leánya Havas Imréné, szül. Szalay Zsófia. — 31. Szerb zászló; hiv. küldte Perczel Mór 1848-ban. — 32. A pesti ötvösök hadi zászlaja 1797-ből; ajándékozta 1862-ben Pest városa. — 33. A pesti polgári gránátos őrség zászlaja; ajándékozta Sztupa György. — 34. A pesti polgári dragonyosok 1806. évi zászlaja; átadta Linhard Jakab a csapat hajdani parancsnoka 1870-ben. — 35. Verbungos zászló 1848-ból. — 36. A pesti gyalogos őrhad zászlaja; átadta 1848-ban Nádossy István, a polgárőrség őrnagya. — 37. Az 1849-ik évi 85-ik zászlóaljé volt, 1889-ben átadta a Rikánbelőli honvéd-egyesület határozatából Kocsis Gábor 1848—49-iki honvéd-őrmester. — 38. Eszéki honvédzászló, 1899-ben Hollán Ernő ajándékozta. — 39. Régi honvédzászló részlete. — 40. Régi honvédlovassági zászló. — 41. Régi honvédgyalogsági zászló. — 42. A 22. sz. honvédzászlóaljé volt; 1868-ban átadta a központi honvéd-választmány. — 43. A 46-ik zászlóaljé volt; ugyanazon választmány útján 1868-ban ajándékozta Betram X. Ferencz. — 44. A 40-ik zászlóaljé volt; 1868-ban ugyancsak a honvéd-választmány adta át. — 45. A «Kossuth» szabad lovascsapat lobogója, ajándékozta 1881-ben Pulszky Ferencz. — 46. Az 1848. évi pesti nemzetőröké volt, az egykori zászlótartó Triebler Ferencz özvegye ajándékozta 1863-ban. — 47. A Klapka-legio 1866-ik évi zászlaja. — 48. Az 1848. évi 54-ik zászlóaljé volt; átadta 1868-ban a központi honvéd-választmány. — 49. Honvéd zászló; 1876-ban Jókai Mór ajándékozta. — 50. A 15-ik zászlóaljé volt. — 51. A 98-ik zászlóaljé volt; 1868-ban átadta a központi honvéd-választmány. — 52. Honvéd zászló. — 53. A 64. zászlóaljé volt, földiszítve érdemrenddel az ácsi csatában tanúsított hősiességért; ajándékozta 1871-ben Ruttkay István volt honvédezredes özvegye. — 54. A 32-ik zászlóaljé volt; 1868-ban átadta a központi honvéd-választmány. — 55. A 99-ik honvéd-zászlóaljé volt; 1873-ban Tomka Lajos ajándékozta.

A keleti folyosó mennyezete a vilonyai (Veszprém megye) ev. ref. templomból származik, négyszögű mezőkre osztott fölületét reáfestett magyaros izlésű virágdiszek ékí-

tik; egyik mezőben 1728-ik évszám, a másikban kétfejű sas és gyomrában magyar czimer, több táblán tizenkét versből álló magyar fölírat van. A fölírat elején a ref. község magasztalja földes urait: «Méltóságos Grófok kegyes Patronusink Zitsi Imre János örökös Uraink, voltak vallásunkban irgalmas dajkáink» stb.

A déli folyosó mennyezete a mogyorókeréki (Kolos m.) ref. templomból származik (Hunyad m.) Készült 1746-ban.

A keleti és déli folyosó két oldalán 61 szekrényben a n. muzeum fegyvergyűjteményének jelentékeny sorozatait és a Delhæs István hazánkfia hagyatékából a régiséggyűjteményre szállott régiséggyűjteményt őrizzük. A szekrények sora bal felől kezdődik.

1. szekrény. Fegyverek az ős- és ókorból. — **2. szekrény.** Fegyverek a régibb középkorból. — **3—7. szekrény.** Fegyverek az Árpádházi korból. — **8—11. szekrény.** XIV. századi fegyverek. — **12. szekrény.** Fegyverek a XV. század elejéről. — **13. szekrény.** Fegyverek Hunyadi János korából. — **14. szekrény.** Fegyverek Mátyás király korából.

A keleti folyosó végén külön talapzatokon XVI. és XVII. századi lemezes fegyverzetek.

A déli folyosón: **15—16. szekrény.** Fegyverek Mátyás király korából. — **17. szekrény.** Fegyverek a XVI. század kezdetéről. — **18—20. szekrény.** Fegyverek a XVI. század közepéről és végéről.

A 21—42., 44. és 46. szekrényekben őrizzük a Delhæs István hagyatékából származó régiségeket. A nemeslelkű hagyományozó arczképét a 40. számú szekrény fölé helyeztük.

21. és 22. szekrény. Fegyverek a XVI. és XVII. századból. — **23. szekrény.** Egyiptomi mumia a Krisztus előtti XII. századból. — **24. szekrény.** Mumia a Kr. e. XI. századból. — **25. szekrény.** Mumia a Kr. e. IX. századból. — **26. szekrény.** Egyiptomi régiségek. — **27—28. szekrény.** Óskori régiségek. — **29—30. szekrény.** Antik régiségek. — **31—32. szekrény.** Emlékek a középfő- és újabb korból. — **33. szekrény.** Agyagművészeti emlékek a középfő- és újabb korból. — **34. szekrény.** Hangszerek a XVIII. és XIX. századból.

A 27—34. szekrények fölötte ideiglenesen elhelyeztük a Delhæs hagyatékából származó diszes férfi- és női kosztümök gyűjteményét.

A 35. számú táblán vadászfegyverek s egyéb vadászszerszámok a XVI—XVIII. századokból. — **36. szekrény.** Lőszerszám a XVIII. századból. — **37. szekrény.** Keleti

és magyar fegyverek. — **38. szekrény.** Lószerszám. — **39. szekrény.** Fegyverek a középkorból és az újkor kezdetéről. — **40. szekrény.** Lószerszám. — **41. szekrény.** Fegyverek a közép- és újkorból. — **42. szekrény.** Egyiptomi régiségek, részben a Delhæsgyűjteményből. — A–K. külön állványokon egyiptomi kőrégiségek. — **43. szekrény.** XVI–XVIII. századi fegyverek. — **44. szekrény.** Lószerszám. — **45. szekrény.** XVI. és XVII. századi fegyverek. — **46. szekrény.** Lószerszám. — **47. szekrény.** Fegyverek a XVII–XVIII. századból. — **48. szekrény.** Lószerszám. — **49. szekrény.** Fegyverek a XVIII. és XIX. századból. — **50. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **51. szekrény.** Lószerszám. — **52. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **53. szekrény.** Lószerszám. — **54. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **55. szekrény.** Lószerszám. — **56. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **57. szekrény.** Lószerszám. — **58. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **59. szekrény.** Lószerszám. — **60. szekrény.** Fegyverek a szabadságharczból. — **61. szekrény.** Lószerszám.

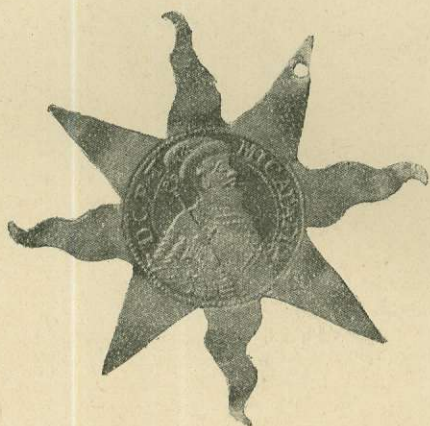
Az ablakok melletti oldalsó falakon lóg kilencz térkép emlékezetes csatákról és hadjáratokról. *A)* A muhi csata 1241. *B)* Nagy Lajos nápolyi hadjáratai. *C)* Nándorfejérvár ostroma 1456. *D)* A mohácsi csata. *E)* A zentai ütközet 1697. *F)* Magyarhoni hadjáratok az 1740. és 1742-ik évben. *G)* A győri csata 1809. *H)* Isaszegi csata 1849. *I)* Custozai ütközet 1866.

A muzeum előcsarnokában : római föliratos emlékkövek, modern szobrok, régi magyar várak plastikus képei, hazai építészeti és szobrászati emlékek gipszmásolatai, Apafy György diszes síremléke, Donner Rafael két angyala ólomból stb. — ez idő szerint nem láthatók.

A muzeum földszintjén a keleti és nyugoti folyosón : római föliratos és domborműves köemlékek ; a nyugoti folyosón közép- és újkori köemlékek, középkori zsidó síremlékek Budáról, architektonikus részletek az ország különböző helyeiről. A muzeum első udvarán római sarkophágok. A két udvart összekötő átjárón : római föliratos és domborműves emlékek ; ott és a hátsó udvaron vaságyúk és bronz colubrinák a drégelypalánkai, fehértvári és eperjesi régi várakból, úgymint Mohácsról.

A muzeumi kertben : római antik oltárok, mérföldkövek, sírtáblák és kőszarkophágok.

J. Herminy *Rechen- und Rechenbuch etc. Wien*
1902.

